

DOBŘÁ ADRESA

Z obsahu

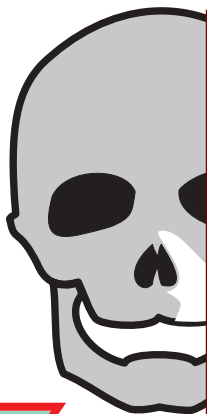
Dvakrát Martin Groman

Jakub Šofar: Cudný Dostál
aneb celkem diplomat

Irena Prázová: Ostrovní zprávy

Kdo za to může? Honza Hanzl

Obsah:

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevrou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tisk na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah). Klepnutí na nadpis článku nebo na nadpis části článku (básně, povídky...) Vám zvětší první sloupec s textem článku přes celou šířku okna. Klepnutí na poslední řádek sloupce Vás přenesou na začátek dalšího. Klepnutím na poslední řádky článku (většinou je to podpis) Vám zmenší celou dvoustranu na velikost okna. Klepnutím na komentované obrázky se Vám zvětší příslušný komentář a klepnutí na něj Vám zase zmenší celou dvoustranu na velikost okna.

KLEPNĚTE SEM!

O čem se (ne)mluví

Martin Groman: **Aj farárko padol do jamy** (4)

Jakub Šofar: **Šosky 6** (7)

Martin Groman: **(Anti)Charta ještě po půl roce** (8)

Představujeme...

Pavel Voňka (12), Vladimír Skalla (16), Luboš Majzlík (18)

Hudba

Jakub Šofar: **Cudný Dostál aneb celkem diplomat...** (20)

Macurova světnička (24)

Rozhovor s režisérem Jiřím Protivou (28)

Strž DA (velký recenzní prostředek)

Divadlo a film: Honza Petružela: **Portrét umělce jako starého muže?** (34), Irena Prázová: **Ostrovni zprávy** (36)

/ Literatura: Vladimír Novotný: **Melancholická bramboračka, nebo politizace pomerančů** (38) /

Historie: Martin Belásek: **Klíč k pražským hřbitovům** (40)

Média a internet

Miroslav Cingl: **Metamediální internet** (42)

Co se chystá

Rozhovor se S. Hudským a ukázka z povídky H. G. Wellse (46)

Podobrazník

Honza Hanzl: **Kdo za to může?** (48)

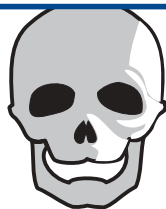
Příloha:

Expedice Angkor Wat (49)

**DOBRÁ
ADRESA**

Na titulní stránce: Kateřina Rudčenkova, „A3“, 2002

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 6, ročník 3. E-mail: dobraadresa@first-net.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Jan Petružela, Kateřina Rudčenkova, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafín a FirstNet a. s.

Naši milí,

tato Dobrá adresa je přes řadro na titulce hřbitovní. Martin Groman pro ni napsal reportáž z pohřbu vlastní prababičky a Martin Belásek představil průvodce po pražských hřbitovech z pera Petra Kovaříka. Jelikož mezi největší obdivovatele hřbitovů patří odedávna básníci, představujeme vám rovnou tři mladé nadějně najednou. Doufejme, že tím poetické ambice Pavla Voňky, Vladimíra Skally ani Luboše Majzlíka nepohřbíme.

Na závěr vás čeká velká příloha z cesty Kláry Hendlové a Jiřího Hejkrlíka do Indie a přilehlých osad. Jejich cestopis je celkem čtyřdílný, takže si ještě příště, přes příště a přes příště počtete. V tomto čísle jinak absentují Tomáš Koloc a Petr Novotný, protože je zkouškové období a oni mají spoustu práce. Ale nebojte, pravděpodobně se s nimi setkáte hned zase příště. Ondřej Macura hrdinně neabsentuje a svou Světničku obývá i tentokrát, za což mu patříž dík. A patříž i vám za to, že to s námi vydržíte i tentokrát, mějte se v červnu krásně a jděte se projít na hřbitov či jinak

Štefan Švec

Otevřený dopis ministru kultury ČR Pavlu Dostálovi

Vážený pane ministře,

obracíme se na Vás otevřeným dopisem, abychom Vás znovu upozornili na kritickou situaci českých literárních časopisů.

V letošním rozpočtu Ministerstva kultury ČR je na podporu všech literárních periodik a sborníků vyčleněna částka 3,6 mil. Kč, což je ve srovnání s loňským a předloňským rokem o polovinu méně. Jestliže předchozí částka 7,3 mil. Kč byla minimem pro přežití, pak její letošní snížení znamená prakticky zánik literárních periodik u nás.

Je zřejmé, že stejně jako naprostá většina nekomerčních kulturních aktivit a institucí, jako jsou muzea, galerie či divadla, se ani vydávání literárních časopisů nemůže obejít bez finanční podpory státu, jako je tomu i v celé civilizované Evropě. Není pochyb o tom, že literární časopisy jsou důležitou součástí národní kultury a významně se podílejí na vytváření naší kulturní identity. Jejich zánik by byl vážným zásahem do kontinuity české literatury i kultury jako takové. O hrozbě zániku literárních časopisů informovala významná česká média.

Dopisem z 20. 3. 2002 jsme Vám nastínili vážnost situace a žádali o schůzku. V této věci jste nám 10. 5. 2002 vyhověl a přislíbil zvýšení vyčleněné částky o 1,3 mil. Kč. Toto zvýšení však finanční krizi literárních periodik v letošním roce neřeší.

Stále věříme, že se podaří tuto situaci rychle a uspokojivě vyřešit, neboť chybějící částka cca 2,4 mil. Kč, která by zajistila fungová-

ní stávajících časopisů v letošním roce, je zanedbatelnou položkou v porovnání s tím, jakou službu české kultuře časopisy poskytují.

Terezie Pokorná (Šéfredaktorka Revolver Revue a Kritické Přílohy RR)

Ondřej Horák (Šéfredaktor literárního obtýdeníku Tvar)

Miroslav Balašík (Šéfredaktor literárního měsíčníku Host)

Jakub Patočka (Šéfredaktor Literárních novin)

Martin Valášek (Šéfredaktor revue Souvislosti)

Petr Placák (Šéfredaktor revue Babylon)

Milan Hanuš (Šéfredaktor revue Prostor)

Štefan Švec (Šéfredaktor časopisu Dobrá adresa)

Vratislav Färber (Redaktor revue Pěší zóna)

Za správnost:

Ondřej Horák, tel.: 0604778926, e-mail: tvar@ucl.cas.cz

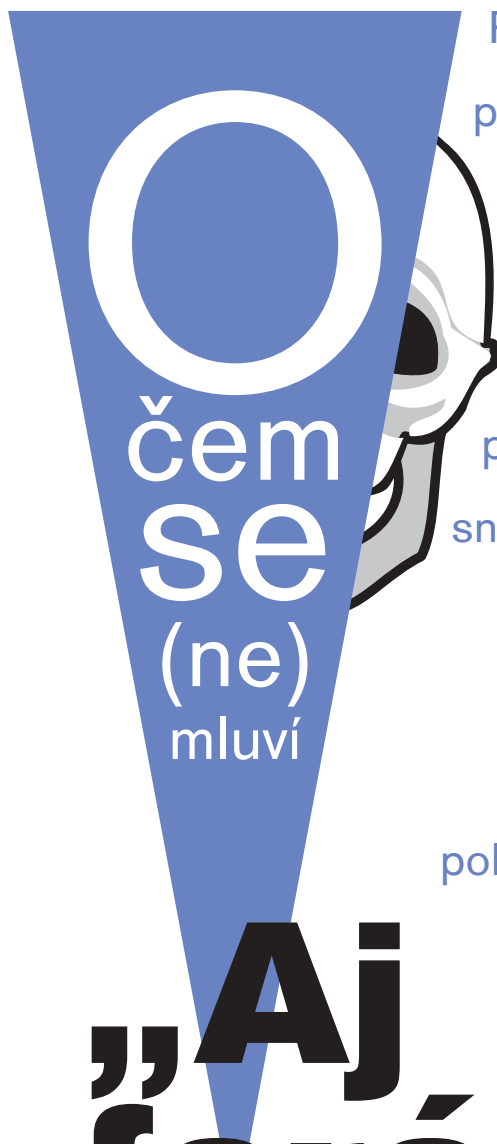
Martin Valášek, tel.: 0605530809, e-mail: souvislosti@seznam.cz

Na vědomí: ČTK, Mladá fronta Dnes, Lidové noviny, Právo, Hospodářské noviny, Respekt, Týden, Reflex, ČRo, ČT, Prezident ČR Václav Havel, Předseda Senátu Parlamentu ČR Petr Pithart, Předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Václav Klaus, Předseda vlády ČR Miloš Zeman, Místopředseda vlády Vladimír Špidla, Předseda Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu PSP Petr Mareš.

Vážení čtenáři, vzhledem k tomu, že Ministerstvo kultury letos výrazně snížilo dotace na literární časopisy, nemá Dobrá adresa už vůbec žádné peníze. Nemá peníze dokonce ani na vedení účtu. Proto jsme se na valné hromadě usnesli, že časopis Dobrá adresa již nebude zadarmo. Protože nepřipravujeme žádná omezení přístupu k minulým ani budoucím číslovům (budou stále k dispozici pro každého), nepočítáme s tím, že zaplatí všichni. Ale když to udělají aspoň někteří, bude to snad stačit na provoz účtu, darovací daň a poplatek za doménu na rok. Pokud vám přeci jen záleží na tom, aby Dobrá adresa dál vycházela, pokud nejste úplně na dně a máte u sebe **stokorunu**, pošlete nám ji prosím na účet číslo **216093103/0300**.

Díky, protože bez vás přežijeme jen **horko a těžko**.

Psát o pohřbu vlastního příbuzného je minimálně divné. Jenže stejně divné by bylo odjet na Slovensko a pozorovat pohřeb úplně cizí. Co je snesitelné u zastřeleného Palestince, nemusí být schůdné u stařenky z Prievidze. Ale takové pohřby taky stojí za vidění.

„Aj farárko padol do jamy“ **reportáž z cesty na slovenský pohřeb**

Prababička nám zemřela týden před Velikonocemi, v neděli, v poledne a na Slovensku. Nazítří jsme nasedli do auta a odjeli na pohřeb. Snad protože se dožila devadesáti tří let, vzpomínali jsme na ni smířeně a skoro vesele. Vzpomněl jsem si na slovenskou anekdotu, v níž na dotaz, jaký byl pohřeb, zní odpověď: „Pekný, aj farárko padol do jamy.“

a posledního srpna ho nepoužité zase vrazila do kufru. Slovensko se nám měnilo v zapadlý ráj klidu a pohody.

Kolem auta se míhaly vesnice prokládané lesy a horami a uvnitř se třásly věnce a přetřásaly vzpomínky. Všiml jsem si, že u nás jsou hřbitovy trochu stranou, nezřídka na samém kraji obce. Tady jsou u hlavní silnice, často na náměstí.

Slovensko

Kníže Metternich tvrdil, že za jeho vídeňským palácem začíná orient. Někdy mám dojem, že se na východ od nás díváme podobně moudře. A tak jsem se jal pozorovat Slovensko aspoň pár hodin.

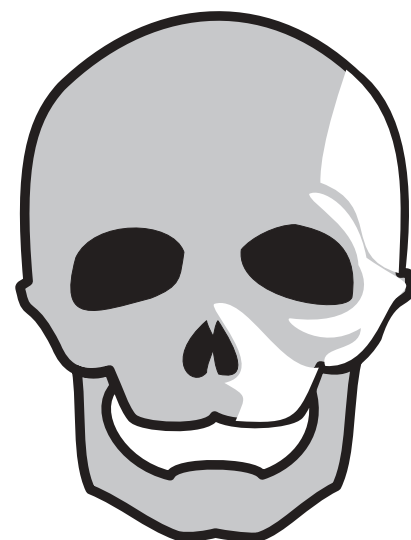
Otci se za volantem vybavovaly všechny zabíjačky, které na Slovensku prožil. Připomenul, že dodnes nepochopí, jak se po jedné z nich mohlo prababičce podařit, že ve chvíli, kdy se probudil, stála u jeho postele a nalévala mu slivovici pro zahřátí. Nikdo záhadě na kloub nepřišel, jen sestra na prstech provokativně počítala, pokolikáté už tu historku slyšíme. Máma vyprávěla, že když jako malá přijela prvního července k babičce, vyžehlené pyžamo hodila pod polštář

Repráky

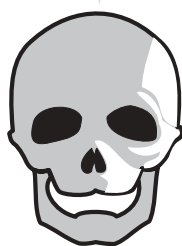
Na hřbitov v centru vesničky u Topolčan jsme dorazili jako první. Stáli jsme uprostřed cintorína a čekali, až se sročí rodina.

V hlavě jsem si promítal sekvence filmů, v nichž si nad rakví pozůstalí rvou vlasy a srdceryvně úpí, posypávají se popelem, tklivě pějící housle. Takový echt slovenský pohřeb musí být něco podobného. Jenže byl čas předvelikonočního půstu, a tak se kapely ani mše nekonaly. Krátce po nás na hřbitov připadalo několik žen kolem šedesátky. Všechny v černých huňatých svetrech a s šátky přes hlavu. Vešly do malé obřadní síně, kde jsme v šeru tušili rakev. Plačky usedly podél stěn a povídaly si. Mezi nimi ležela mrtvá.

Kníže Metternich tvrdil, že za jeho vídeňským palácem začíná orient. Někdy mám dojem, že se na východ od nás díváme podobně moudře. A tak jsem se jal pozorovat Slovensko aspoň pár hodin.

O čem se (ne) mluví

Postávali jsme venku a s obavami hleděli na pošmourné nebe. Přicházeli strýcové a tety, sestřenice a bratřenci. Zřízení pohřebního ústavu začali připravovat máry. Sestra poznamenala, že to vidí na reprobedny. Funebráci skutečně dotáhli dva stojany s aparaturou a mikrofonom a vše postavili ke katafalku. Vstoupili jsme do obřadní síně. Nebe se definitivně zatáhlo.

„Maj sa tam“

Prababička ležela na bílých poduškách, přikryta bílou krajkou, obklopena hlavičkami čerstvých bílých karafiátů. „Ako by spala,“ ševalily plačky. Prsty jejích rukou byly do sebe ale zaklesnuty tak pevně a růženec v nich vypadal s nimi tak srostlý, že se o životnosti moc mluvit nedalo. Jakoby vše bylo vytesáno z jednoho kamene.

Přicházely nebožstiny kamarádky a svěcenou vodou kropily svou družku. Jedna po druhé ztěžka přistupovaly k rakvi, hladily mrtvou po rukou, po hlavě a objímaly ji kolem ramen. Každá ji políbila na tvář. „Tož, maj sa tam,“ vzkázala jí jedna tetka tiše do ucha. Pohřeb jako loučení dostal konečně smysl. Skoro nikdo neplakal.

Syn a vnukové pak zavřeli rakev a zatloukli víko. Odnegli ji ven. Pod širým nebem, před obřadní síní čekaly na rakev máry. A farář zase čekal na svou chvíli za připraveným mikrofonom. Shromáždili jsme se kolem truhly a do začínajícího deště zněly z repráků modlitby. Když byl liják v nejlepším, přišlo čtení z bible. Vzhledem k Velikonocům byla pasáž předem dána. „Když jedli, vzal Ježíš chléb, požehnal, lámal...“ A voda vyřadila mikrofón. Naneštěstí ne úplně, takže zbytek pohřbu farárko nechtěně odraňoval: „...vezměte a jezte...kalich, vzdal díky a podal...z něho všichni...krev, která zpečetuje...“ „Smlouvu,“ doplnil si každý sám.

Do skoro neslyšných farářových slov šuměl déšť a kolem toho tradičního slovenského

ho hřbitůvku u silnice projel kamion Coca-cola. Jeho ryk ubil farářovo závěrečné amen.

Julia

Rakev mizela v hrobě; prababičino jméno už bylo vytesáno na pomníku, jen datum úmrtí ještě chybělo. Přeshlapovali jsme v mazlavém blátě. Funebráci zahazovali hrob. Někde tam dole byla hlava, kterou před chvílí hladilo tolik rukou, ucho, do kterého kdosi šeptal: „Tož, maj sa tam.“

Sešli jsme se v domě, kde před pár dny zemřela. Hlava na hlavě, po zemi ležlo jedno nemluvně vedle druhého. Z guláše se kouřilo a voněl chléb. Syn právě pochované babičky povstal a všem poděkoval za to, že se přišli s jeho mámou rozloučit. Mluvil klidně a vesele: „Tak na zdraví, ať žijeme aspoň tak dlouho, jako moje mama.“

Po modlitbě jsme se pustili do guláše. Teta, která seděla vedle mě, se kohosi zeptala, kde vlastně prababička zemřela. „Tuná na posteli,“ ukázala ruka do kouta místnosti, kde jsem seděl. Začal jsem mít nejistý pocit, že Slovensko je v čemsi dál než my.

Vyšel jsem před dům. Jedna z četných maminek tohoto rodu vozila v kočárku zatím poslední přírůstek, několikátýdenní dcerku. Nahlédl jsem do „kočička“; bílé krajky a podušky připomínaly prababičku v rakvi. Jen to dítě spalo přirozeněji. „Jak se jmenuje?“ „Julia,“ odvětila hrdá maminka. Prababička se jmenovala stejně. „Kdy budou křtiny?“ „Už byly, v nedelu.“ „Ale to přece umřela babička.“ „Ano, o desatej sme malú krstili a o jedenácte babka umrela. Všeci boli na krstinách. Tuná s babkou bol jej najmladší vnuk. No, Julka za Julku.“

Kdybych o tomhle chtěl psát, nikdo mi to neuvěří. Slovensko je silné tam, kde je své. Synové jsou tam s otci do posledního dechu. Umírat doma je přirozené, ne exotické. A právě takové umí Slovensko být.

Martin Groman

O
čem
se
(ne)
mluví

Tento snímek je natolik vypovídající, že ani nemá cenu připojovat k němu nějakou další legendu.

Starší vědí, mladší nepochopí.

ŠOSKY 6

(Šofarovy fotosky)

Jsem z tak staré doby, že si ještě vydržuji fotoalbum, vlepuju do něj fotografie, neboť tak šel život... Mimo svých osobních snímků však přechovávám i ty, se kterými nemám nic více (ani nic méně) společného, než že k nim mám vztah... Na rubu této fotky, která se ke mně dostala neznámo jak, je napsáno: *Slavkovský les - Prameny. Bolševníky (Heracleum) neobyčejného vzrůstu. Bolševník obecný (Heracleum sphondylium) patří k rodu dvouděložných rostlin z čeledi miříkovitých. Vždycky mě překvapilo, že rostlina nebyla přejmenována. Komunističtí zvědi nacházeli zamaskované útoky na vedoucí úlohu strany úpl-*

ně ve všem – a tady nechávají na pokoji bejlí, které roste na rumišťích a hlavně obsahuje šťávu zpuchýřujících účinků. Vždyť možnost tvorby řady analogií je přímo na talíři. Tento snímek je natolik vypovídající, že ani nemá cenu připojovat k němu nějakou další legendu. Starší vědí, mladší nepochopí. Kdyby se konala nějaká fotografická soutěž na téma: *Sedmdesátá léta v Československu*, tak já o vítězi už vím.

O

čem
se
(ne)
mluví

(Anti)Charta ještě po půl roce

Je to třeba proto, že peticemi
a osobními dopisy úřadům často
protestovali jednotlivci či malé
skupiny, tedy odpůrci snadno
a tiše odstranitelní a hlavně
ignorovatelní. Jejich odvaha je
přitom obdivuhodná.

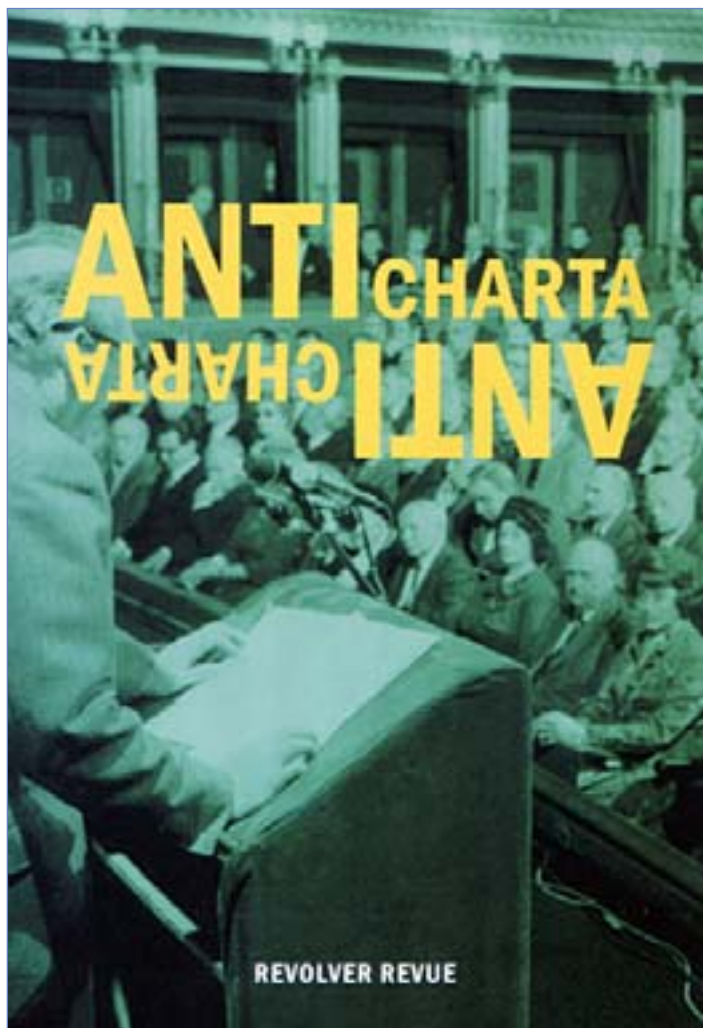
O d vzniku Charty 77 i jejího propagandistického antipodu letos uplynulo pětadvacet let. Podle výzkumu veřejného mínění o Chartě nikdy neslyšela čtvrtina lidí do 24 let; ještě méně je CH77 známa mezi teenagery. Ostatně také média věnovala v lednu a únoru letošního roku více pozornosti antichartě. Hned několik periodik otisklo faksimile stránek Rudého práva se jmény jejich signatářů z řad „pracovníků kulturní fronty“; vedly se o nich diskuse různé úrovně. Lidové noviny nejprve vydaly přílohu k antichartě (24. ledna 2002) a teprve pak si vzpomněly, že také Charta asi musela mít výročí a připravily další přílohu (14. února 2002). Byla to příloha k 25 letům a šesti týdnům CH77. Při

vzpomínání na obě podpisové akce přesto leccos chybělo nebo naopak přebývalo.

Předchozí petice

Charta například nebyla prvním dokumentem, který se stavěl proti komunistickému režimu. Peticím a dopisům, které stávajícímu režimu oponovaly, se média přesto mnoho nevěnovala. Snad jen Petruška Šustrová (7. ledna 2002) existenci protestů předcházejících Chartu aspoň jednou větou připomněla, ale už nevysvětlila, proč je nutné se o nich zmínit.

Je to třeba proto, že peticemi a osobními dopisy úřadům často protestovali jednotlivci či malé skupiny, tedy odpůrci snadno a tiše odstranitelní a hlavně ignorovatelní. Jejich odvaha je přitom obdivuhodná. Historik Milan Otáhal na stránkách Dějin a současnosti (2/2002) připomíná přímý vliv těchto projevů občanské neposluš-

nosti na vznik CH77: „...postup opozičně smýšlejících, který spočíval v protestech proti porušování práv jednotlivců nebo skupin, nenacházel u většiny občanů odezvu. Lidé je buď neznali, nebo, jako v případě rockových hudebníků, je odrazoval jejich vzhled a chování. Proto je podepisoval jen malý okruh lidí...“ A právě tato roztržitost opozičních sil vedla Pavla Kohouta k myšlence vzniku „petice všech petic“.

Reformní komunisté a CH77

Za příklad takového občanského odporu může sloužit dopis bývalých členů ÚV KSČ a poslanců Františka Vodsloně, Gertrudy Sekaninové-Čakrtové a Františka Kriegla adresovaný Federálnímu shromáždění. Vznikl 8. listopadu 1975, tedy rok a měsíc před první schůzkou autorů provolání CH77. Hlavním cílem tohoto dopisu bylo připomenout komunistickému parlamentu, že ještě „nestihl“ ratifikovat Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Oba dokumenty přijalo československé vedení 1. srpna 1975 v Helsinkách. V platnost u nás ale tyto pakty vstoupily až 23. března 1976 a ve Sbírce zákonů byly publikovány 13. října téhož roku. Charta 77 (stejně jako dopis tří bývalých komunistických poslanců) požadovala dodržování občanských práv a svobod stanovených právě v těchto dohodách.

Zmiňovaný list tří reformních komunistů z listopadu 1975 má s Chartou ještě několik dalších pozoruhodně společných bodů. Sekaninová, Vodsloně a Kriegel sice při výčtu skupin populace, které jsou normalizační postíženy, nezmiňují katolíky a underground, jejich dopis také není peticí a nemá ambice vyvolat silnější celospolečenské hnutí, přesto se Chartě v mnoha momentech až podezřele přiblížil. Bývalí komunisté ve svém listě upozorňují federální shromáždění na „zásahy do lidských práv a základních svobod statisíců občanů a – přímo nebo nepřímo – i jejich rodin. Někteří byli postaveni před soud a odsouzeni pro své politické přesvědčení a četní se dosud nacházejí ve vězení. Lidé i vysoce kvalifikovaní byli odstraněni ze svých pracovišť a donuceni hledat si obživu na místech, jež jim nedovolují, aby uplatnili své schopnosti, znalosti a zkušenosti. (...) Represe se nezastavil, ani před světově známými a uznávanými vědci, spisovateli, umělci...“ Charta ve svém o rok a měsíc mladším provolání obdobně (a stručněji) říká: „Mnoho vědeckých a kulturních pracovníků i jiných občanů je diskriminováno jen proto, že před léty legálně zveřejňovali či otevřeně vyslovovali názory, které současná politická moc odsuzuje.“ Oba dokumenty se také zmiňují o uplatňování principu kolektivní viny, kdy za někdejší „provinění“ rodičů pykají jejich děti. Nejprve opět dopis tří reformistů: „...persekuce jde ještě dále. Uplatňuje se již po dlouhou dobu i proti členům rodin těchto lidí. A zvláště kruté je, že postih dopadá i na jejich děti. (...) nemají přístup na střední školy, na odborné školy četných odvětví, o vysokých školách ani nemluvě.“ A (zase méně rozvláčně) provolání CH77: „...nesčetným mladým lidem je bráněno ve studiu jen pro jejich názory, nebo dokonce pro názory jejich rodičů.“ Z této shody témat a podezřelě blízkosti formulací jistě nelze vyvozovat víc, než že dané problémy zkrátka byly jedněmi z výrazných projevů diskriminace, kterou Husákov režim prováděl.

Proč o tomto tedy mluvit? Protože zvláště reformním komunistům, kteří byli po srpnu 1968 ze strany vyloučeni a kteří se později připojili k Chartě, bývá vytýkáno, že těmito kroky „prahli po odvetě a po konfrontaci s normalizačním režimem.“ (Emanuel Mandler v LN 5. 1. 2002) Takové obvinění je minimálně sporné. Signatáři CH77 i předchozími peticemi dobře věděli, že si vyslouží maximálně odposlech a pozvánku do Bartolomějské. „Odvetu“ realizoval spíše vládnoucí režim.

Také někteří bývalí reformní komunisté si nutnost občanských svobod, které požadovala CH77, uvědomovali. Nebyli jen umanutí vizí pomsty za své vystrnadění z rodné strany. Konkrétně u zmiňo-

O (Anti)Charta čem se ještě po půl (ne) mluví roce

vaných tří reformních komunistů a pozdějších signatářů CH77 mnohem víc než vidina pomsty hrálo roli to, že se považovali za poctivé, pravé komunisty. Ty, kteří v roce 1976 aktuálně drželi moc, měli za katy a prznitele své velké myšlenky. Jejich odvahu, stejně jako odvahu dalších oponentů tehdejšího režimu, nelze snižovat. Nebyli ideovými vůdci CH77, možná její činnost leckdy komplikovali. Uvědomovali si však, že režim, který pomáhali nastolit a který je zlikvidoval, je nelidský.

Opozičníci opozičníků

Česká média se v souvislosti s připomínáním Charty takřka nezmínila ani o opozici uvnitř disentu, která proti CH77 vznikla. Lidovky sice poskytly prostor jednomu z lídrů tohoto disentu v disentu (už zmíněný Mandler), ale jinak tento motiv zůstal opět opomenut.

Přitom CH77 měla v disentu od svého vzniku mnohé kritiky. Milan Otáhal připomíná opozici vůči Chartě z řad „společenských vědců nekomunistů, jako byl například politolog R. Kučera, filozofové Z. Neubauer, A. Havlíček nebo P. Rezek, který polemizoval s Havlovým pojetím „života v pravdě“ a disentu.“ Historik Emanuel Mandler chartistům vytýkal silné elitářství a kritizoval je za to, že se brání politickému řešení společenské krize. Aktivita skupiny kolem E. Mandlera (př. J. Štindl, B. Doležal) vedly k úvahám o méně konfrontačních krocích proti socialistickému vedení státu, které by byly bližší široké veřejnosti než elitářská CH77. Například usilovali o rehabilitaci obětí čistek 70. let.

Charta si nezískala nijak výraznou podporu ani na Slovensku a také její vliv v řadách církví je problematický.

Obraz, který o CH77 vybudoval česká masová média u příležitosti jejího výročí, působí více jednolitě, než by odpovídalo soudobé skutečnosti. Charta nebyla v československém disentu jediným uskupením, i když její dominanci nelze zpochybnit. Bylo ostatně podivné, kdyby se všichni odpůrci komunismu a reálného socialismu – demokrati, reformisti, underground, radikální pravice i levice, aristokracie, buržoazie, křesťané, mohamedáni či buddhisti – shlukli do jedné skupy a ještě se v ní neporvali. Charta se tomuto přiblížila nejvíce. V její názorové pluralitě byl ale také zakódován její rozpad v momentě zániku společného nepřítele.

Charta nebyla sama na mapě československého disentu; na tento fakt by se nemělo zapomínat. Byly i jiné alternativy, jak komunistům odporovat. Žádná z nich však tolik neladila se zdejším tradičním pojetím vlídného a mírného intelektuálního odporu proti moci, jako právě CH77.

Srovnáme-li situaci našeho disentu třeba s polským, zjistíme, že v obou případech existuje skupina, která je transparentním a dominantním zosobněním odporu proti režimu. Přesto Charta 77 není totéž co Solidarity. Už proto ne, že CH77 se opírala o více intelektuální kruhy než převážně odborové polské hnutí; navíc katolická církev v ČSSR nehrála tak rozhodující roli jako v silně katolickém Polsku. Chartě odpovídá pojetí českého osvobození od jha skrze spisovatele, myslitele a umělce, jak se ustavilo v polovině devatenáctého století.

Anticharta

A právě s tím velmi umně pracovalo vedení strany, když vymýšlelo nejvhodnější taktiku proti CH77. Sehnat přední, respektované a milované umělce do několika sálů v republice a za plytkého a bezobsažného žvanění a projevu si od nich nechat podepsat, že milují socialismus až do morku kostí, byl tah velmi dobrého propagandisty.

Právě snaha o vlákání společnosti do jejích vlastních představ o sobě samé vedla iniciátory tzv. anticharty k monstrózním podpisovým akcím. Adam Drda se nicméně na stránkách Babylonu č. 6/XI snaží dokázat, že KSČ ohrožena silou a razancí CH77 pocítila potřebu nechat si zásah proti chartistům schválit národními umělci: „*Je úplně jedno, jaký význam člověk přikládá Chartě 77 a co soudí o jejích činech a možnostech, ale každopádně komunisty zaskočila natolik, že nepustili do bezohledné perzekuce chartistů jen tak ‚z fleku‘, ale považovali za nutné vyžádat si k tomu taky podporu elity národy.*“ Jenže organizátoři anticharty dobře věděli, že umělci jako celek jsou poměrně tvárná hmota a že jejich renomé ve společnosti je oproti tomu značné. Nepotřebovali žádné povolení k zásahu proti chartistům, který už navíc v době shromáždění v Národním divadle běžel.

Po čtvrt století od podpisu svolání „Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru“ byli masovými médii všichni signatáři vyhnáni před zraky zvědavé veřejnosti. Jejich seznamy přetiskly Lidové noviny. Komentátor Lidovek Martin Zvěřina na úvod seznamů prozrazuje motivy, které jeho redakci vedly k zveřejnění jmen na antichartě participujících umělců: „*Většina zúčastněných chce zapomenout a tváří se, jako by žádná anticharta neexistovala, nebo svůj podpis zpochybňuje (...)* Chceme, aby si obrázek udělali i ti, kteří tyhle doby nepamatují.“ Lidové noviny se tak postavily do pozice zachránce naší historické paměti.

O čtyři dny později se na stránkách stejných novin proti takovému praktikám ohradila emotivním a argumentačně rozkývaným článkem socioložka Jiřina Šiklová. Nejprve přirovnala přetištění seznamů antichartistů k bolševickým praktikám, následně připomene, že všichni „*přece nemohou být hrdiny ani stát v první linii střetu.*“ (Nádherně košatý bolševický slovník Jiřiny Šiklové teď ponechejme stranou.) Sama se pak halí maskou milosrdné matky ochránkyně a smířlivě odpouští hříšníkům: „*Ti, co tlaku podlehli, a přitom na sebe měli vysoké morální nároky, se po podpisu anticharty trýznili výčitkami a snažili se to různě odčinit. S mnohými jsem o tom mluvila a dávali jim své upřímné rozhrěšení.*“ Slova socioložky Šiklové ukazují, s jakým emotivním nábojem je možné vést debatu o moderních dějinách.

Anticharta je (podle zpracování jejího výročí v českých masmédiích soudě) palčivé téma doby, použijeme-li také slovník sedmdesátých let. A takové téma si jistě zaslouží svou brožuru. A tak Revolver Revue neváhala a přetiskla již jednou vydaný sešit ANTicharta z roku 1997. Tvoří ho výňatky z dobového tisku a oblíbené faksimile

stránek Rudého práva se jmény podepsavších umělců. Také fotografie populárních tváří je zde dostatek. Prostě kasovní trháč.

Editorka sešitu a redaktorka Revolver Revue Terezie Pokorná v úvodu vysvětluje, že brožuru vydávají znovu, protože redakce objevila v ČTK několik zajímavých snímků z Národního divadla a Divadla hudby, kde se anticharta podepisovala. A nad těmito snímky Pokorná medituje a asociuje: fotky podle ní „*tvoří jedinečné svědectví o průběhu a atmosféře antichartistického setkání...*“. Čte z nich „*stranický duch, zaražené, ale překvapivě často i zcela bezstarostné výrazy slavnostně vystrojených účastníků, nálada leckdy až ‚pohodová‘*“. Podle Pokorné atmosféra čišící z fotek ČTK boří mýty o antichartě, protože každý koukne a vidí, že umělci to podepisovali rádi a s rozšafností sobě vlastní. Jenže fotky lze číst různě. Miloš Kopecký je na snímcích vážný, důstojný a dost možná i smutný – co to ale znamená? Oldřich Nový na jedné fotce jakoby spí – byla to pro něj nuda, rutina, deprese, či se chřadnoucí herec stahoval stále více do sebe a realitu kolem sebe vnímal spíše výběrově, nebo jenom v nestřežené chvíli mrknul, nebo se styděl...? Výkladů lze sebrat plný pytel. Terezie Pokorná přesto jukne a hned ví, kdo se k antichartě jak stavěl.

Stejně tak pracuje Pokorná s argumenty ve svém průvodním textu. Dokonalost její argumentace dosahuje zenitu ve chvíli, kdy se (po ostrém odsudku dodnes účinkujících antichartistů jako myši, které „*mají prě*“) jme zpochybňovat i samotné chartisty. Jiří Ruml, Milan Machovec, naposledy Václav Havel zaujímají k antichartistům smířlivý postoj, nepřejí si jejich bulvarizaci, říkají, že jim anticharta zase tolik neškodila. Filosof a milovník žen Machovec ještě děkuje Heleně Vondráčkové, že zpívala své písně, které mu dávaly sílu přežít komunistický režim. Pokorná, papežštější než papež, se nad těmito postoji ušklíbá jako nad blbnutím pomatených staříků. Zapomíná, že Charta hlásala smířlivost; radikálnost jakéhokoli razení jí byla dokonale cizí.

Názory a reakce, které se v českém tisku na antichartu objevily, byly četné a různorodé. Od chladného a věcného popisu jmen, dat a okolností, přes emočně vzepjaté výlevy Jiřiny Šiklové k zapáleně bojovné (pseudo)argumentaci Terezie Pokorné. V této oblasti se českým médiím nedá mnoho vytknout, vše podstatné (a mnoho zbytečného) bylo zmíněno. Snad se jen při psaní o největší propagandistické akci v Čechách konce dvacátého století mohlo více myslet na to, co ji vyvolalo. Charta vynikala tolerancí k různorodým názorům a toleranci požadovala i od svých oponentů, zvláště od vládnoucí strany. Bylo by v souladu s tímto poselstvím CH77 odsoudit antichartu jako celek coby obludnou a zákeřnou. Její jednotlivé signatáře by ale bylo vhodnější posuzovat kus od kusu. Což se v mnoha materiálech reflektující antichartu po 25 letech nestalo.

Martin Groman

Pavel Voňka

„Milovati ženu není lepší než topiti krysy.“

Viktor Dyk: Krysař

Dívce

Noční sníh

Sám v noční ulici zapadané běloskvoucím sněhem
Jak v pohádce o zimní královně
Otiskují se mé nohy a stopy krok za krokem
Vypravují o zmatené cestě
Zasněžená romance Rovnice o jedné neznámé
V červenavém světle pouličních lamp
Jdeme my dva Já se svým stínem
Prohazujeme slovo za slovem vět jednostranných
Otázky bez odpovědí Rozkazy bez důsledků
V těch hodinách noční procházky
Člověk promrzlý pozná nejistotu okamžiků
Stav nemoci a bezlásky
Nahodilá auta kříží záměry kroků chůze
Spontánní jak výbuch vulkánu
Jsem neskonale vděčný své moderní múze
Opilá vrací se pozdě k ránu
Sněhulák se kriticky dívá v dál s nadějí
Nemá potuchy co za ním je
Že Jupiter se na nebi škodolibě šklebí
Co kdosi kdesi komu slibuje
Za zády mými se jasní obloha a modrá
Ještě pár set tisíc krůčků a budu doma

Poslední vzdor

V oknech domu beznaděje vysedávám
Poslouchám bubnující déšť
Do listí kaštanů a dubů
Zpívá mi rekviem

Vlasy krásné brunetky splývají
S černou nocí s černým dnem
Sluncem i měsícem
S mou smrtelnou postelí
A všeničící erekcí slona v porcelánu
Praská Praskliny se rozbíhají
V nekonečné pavučiny
Bez pavouka
Jen s bezmocnou obětí
Připíchnutou parazitem

Na podlaze z černých diamantů
Rozdírám svá chodidla srdce mozek
Na pustině kamenů
Tam se jednou sejdem
Bez těl a bez orgánů

Představujeme Vám

(nová jména české
poezie a prózy)

Zora Sládková,
„bez názvu“

Temná vzplanutí III. (Stromy)

Jednoho večera stanul jsem
Uprostřed stromu trýzní
A nebylo možné se hnout
Vytéci mízou, opadat s plody
Změnit se v semeno
Oplodnit zemi
Neustálý pohyb v kruhu
Při hledání Čehosi
Z veškeré mé snahy
Zbyly jen další
Zbytečné letokruhy

Temná vzplanutí V. (Tak takhle to končí)

Tak takhle to končí...
když kolkolem továrních komínů
nebezpeční ptáčkové krouží plni velkých plánů
na pozadí tyrkysových peřin a polštářů

když sražení k zemi litují mizivé naděje
stvořené k smýváním libých snů ze šíje
litanické omyly kdos bez milosti zabije

když krev vroucí prudkým tokem proudí
trnovím akátů přes ostny kaktusů se valí
z koutku tmavého oka kapka slzy se kutálí
Tak takhle to končí...

Pavel Voňka

Nepřátelé

Zoufale hledal Ženu. A nenacházel ji. Bylo mu špatně, když pomyslel, že by měl někomu patřit.

Spěchaly dny a noci. Samotný v celé duši. Neměl, co mít by chtěl. Nechtěl už loňský den. Nevěděl, jaké krásy skýtá tato noc. Však doufal v ně.

Být s ní a nebýt, to ďábel sám mu šeptával. A ona neví, že je ona. On sám neví, kdo je s ním. A nikdo nemá pocit, že mrtvý je a sám.

Zora Sládková,
„bez názvu“

Zora Sládková,
„bez názvu“

Vám (nová jména české poezie a prózy)

Slunečnice 1.

Pohledem slunečnice
A ohněm jako svár a led
Na slunci leskne se
Ve stínu skomírá

Z letopisů dnešních dnů
Získává co chce
A odmítá
Kovové obojky zvláštních snů
A dešťů
Bubnujících do hlavíc

Z okolních lesů když jsou
Stoupá dým a pára
Krása je vždy ta pravá
Když je

KAL má k sobě vždy blízko
A čaruje se mnou
Přezouvá boty dle času a doby
Češe se zároveň
S módou

Slunečnice 11.

Rozplizlý jak kosmetický gel
V běžném snění
Přes veškerou účast
Zájem nevalný

Rozleptané kosti svršků
Úsměvem a polibky
Nevěří a ptá se

Zítřek je drsnější
A milejší než dnešek

Mám se ptát když mlčí ona?
Srst mého cosi
Volně líná

Oblastní šéf mi sevřel ruku
A usínám blíž svého
Krku

Mám či nemám?
Slunečnice k večeru hledí
K východu
Nedá!

Slunečnice 111.

Psí oči vzhlížejí
K žlutým zářím kočičích tvarů
Tonoucím v ropných skvrnách
Putují za sluncem

Fata morgana zajala mozek
Synapse zkratovaly
Jiskří se v tmavém poli

Sluneční tvary
V měsíčním světle
Tváří se vážně pyšně
A přece teple
Na dlouhé noze
Stojící

Pláče a směje se
V triumfu těla
Na účet tepla
Pro které žila

V jejím olejnatém extraktu
Se koupou
A nevím
Že jsem to já

Vladimír Skalla

Noc je laskavá

Noc je laskavá
 Měsíce půl
 A odstíny modra
 A čern
 A podivné záblesky
 V očích kolemjdoucích žen

Hlad po kráse
 Tenké červené výkřiky
 Vteřinová květenství
 Krvavých nočních lilií
 Kněžka noc
 Bičovaná ostnatým drátem

Krev skapává z rozpuklých ran

Stopy zubů noční šelmy
 V černém těle noci

A neklidné kroky chodce
 Rozvlní hladinu močálu tmy

Noc je laskavá
 Srdce půl
 A odstíny smutku
 Hlad po lásce
 A čern
 A tenké červené výkřiky

Upír

Půjdu nočními ulicemi
 A posbírám sladkost
 Z očí a rtů
 Všech dívek a žen
 Půjdu nočními ulicemi
 Mnohými šípy lásky zasažen
 A jak včela pil
 Já během těch pár chvil
 Posbírám lásku
 Z jejich čel
 Z jejich očí
 Prsů
 Rtů
 Jak upír
 Co krev za lásku měl

Nahé duše

Nahé duše
 Pohyb k sobě
 Dotyk
 Splynutí

Nahá těla
 Pohyb k sobě
 Dotyk
 Splynutí

Zora Sládková,
„bez názvu“

Procházka vesmírem

Měsíc píše křídou
Na tabuli noci
Poznámky pod čarou
Nekonečna

A hvězdy jsou zmatené
Interpunkční znaménka

A hvězdy co bludičky
Lákají v samotě vesmíru

Rozšířené oči touhy

Vesmír je gramofonová deska
Která nechce přestat hrát
Své melodie

Den a noc
Tvá víčka nahoru a dolu

A v šeru řas
Jas supernov tvých očí

A pak - černá díra
Ve které už zmizely nesčetné
Vesmírné koráby
Ve které vždycky znovu mizím
A snívám mezi milióny
Neznámých galaxií rozkoše

Měsíc-žárlivý milenec
Střeží svou milenkou zem
A svítí si na ní baterkou
Na sluneční baterie

Večer je tmavá punčocha
Natažená na bělostné noze dne

Mléčná dráha je moje sperma
Rozstříknuté po vesmíru tvého těla

Vesmír je černovláska
S perlami ve vlasech

Země je krásná nahá žena
A ozónová díra
Je peepshow pro hvězdné samce

Představujeme **Vám**
(nová iména české
poetry a prózy)

Zora Sládková,
„bez názvu“

Básník

Oprátka ze smutků

V úzkosti
Přeplněných světů
Oprátku ze smutků
Si pletu
A odkládám svá křídla
V letu
A řítím se dolů
Dolů
Dolů
Kamsi do neznáma
Úkrytů
Svých strachů

V úzkosti
Přeplněných světů

Básník
Je struna
Naladěná na bolest
V lásce hledá zklamání
V bohu zoufalství
Ve světě zapomnění
A protože to je trojice
3 Z
Vždycky pospolu
Jedno je v druhém
A nikde střed
A nikde spočinutí
Vše hned ke vzpouře
Hned zas k usmíření nutí
Básník
Je touha
Vyladěná na bolest

Luboš Majzlík

Jen tak
Jako když lusknou prsty
Za kousek slova
Dal jsem svoje srdce
Abych měl
O těch pár hlásek navíc
Až budu
Zase někdy psát

Tanec slov
Přináší podivnou úlevu
Do příkrovu noci
Nazí jako dva cvoci
Tančíme jak plamen svíce
V šedivých zdech
Až přichází vzdech
Kdy budem tančit příště?

Trs zlatavých slunečnic
Vyvolává touhu
Uříznout si ucho
A vlastní krvi
Vmalovat do okolních domů
Kousek tepla
Domům stačí
Jenom drobně zahřát
A nic víc
Mě však kromě toho
Chybí ještě
Ten trs slunečnic

Dostal jsem za svůj život stovky knih,lahví
I hraček
A všechny jenom proto
Abych přijal svět ve kterém žiju
Jen jeden člověk
Mi dal kdysi prázdný nepopsaný papír
Chtěl bych žít ve světě
Ze kterého přišel

Zvoní údery kapek
O sny
Roztříštěné
Pod prázdným vchodem domu
Procházím
Pod roztříštěným domem
Uvnitř zvonu kape
A sny se ztrácí
Mizím z nich já
Ale nevím komu

Zora Sládková,
„bez názvu“

Představujeme Vám

(nová jména české
poezie a prózy)

Cedulka na dveřích
Zežloutla strachem z přečtení

Šestého dne mohutná ruka
Nabrala hlínu a stvořila z ní
Kluka

Kolem strýcova hrobu
Roste tráva v kruhu

Na sklo spadla kapka
Byla jediná

Prst se zlomil v půlce
Poprvé

Jestli že páchnu není to proto
Že bych se nechtěl umýt
Ale jen proto
Že jsem dosud nenašel
Žádnou řeku

Noc opilá měsícem
Jen taková má tisíc jmen

Zora Sládková,
„bez názvu“

Tiše se k němu přikradl
Malý chlapec
Aby se ho optal
Kdy už se konečně zastřelí
Všichni velcí básníci se přeci zastřelili
On odložil kabát na lavičku v parku
A něco zašeptal
Jako by snil o daleké zemi
Zahleděl se do chlapcových očí
Do rozbouřených srdcí města
Aby vyčetl ne svůj
Ale dětský osud
Pak se otřásl zimou
Tou věčnou ruskou společnicí
Otřásl se strachy nad vinicí plnou octa
Zkažených hroznů přečpaných břich
A vybrakovaných duší
A tahle pravda prohnaná jeho hlavou
V ní vydloubla díru
Tělo zůstalo ve strnulé poloze nad špinavou lavičkou
Jako by se vznášelo navždy s ranním kuropěním na rtech
Chlapec si vzal jeho kabát a než to břímě na sebe navlékl
Odpáral malou plesnivou cedulku z vnitřku klopky na níž se lesklo takřka nečitelné jméno
Vladimír Majakovskij

Cudný Dostál

aneb

Celkem
diploamat...

Jestliže než budu žvanit o cédečkách, tak něco o knihách. V Levných knihách se se slevou 99 korun objevila kniha z Volvox Globatoru (1999) – **Patti Smith** (Victor Smith). Tohle by si měl každý přečíst. Zjistí, že i rocková Amerika je jenom taková malá vesnice, ve které se pohybují Dylan, Ginsberg, Matlerhorpe, Burroughs, že jenom pár klubů bylo těch podstatných, že se všichni znali, že Ivan Král zase nebyl taková persona a že Patti Smith byla, je a bude daleko větší osobnost, než si myslíme. Objevíte spoustu souvislostí – proč k sobě mají blízko MC5 a Sonic Youth, Ted Rundgren, John Cale, Blondie, Television. To je dobrá cena za trochu osvěty... Hned vedle ležela z řady *Evokace* další

lahůdka. Scott Young, kanadský novinář, napsal životopis svého syna Neila. Knihu **Neil a já** prodávají ve slevách ještě o pětku levněji (za 89 korun; 280 stran). I tady je v tiráži vepsán rok vydání 1999. Mimo sledování hudební dráhy amerického rockera je v ní i hodně ze „severoamerického rodinného“ života. Bohužel kniha končí r. 1983 a zbytek je dopsán ve chvatu. Diskografie je dotažena do r. 1997, seznam všech Youngových písní je seřazen abecedně. Chybí botlegy. Ale i tak – slušné čtení... A já dále pokračuji v berlínských levných nákupech... Jedna z prvních zalepených děr byla deska *Photo Finish* od irského rockera a bluesmana **Rory Galaghery**. Irsko chrlí muzikanty jak na páse – Gallagher začal hrát už od 15 let, pak působil v triu *Taste* a já jsem měl v mládí nahranou jeho první sólovou desku *Rory Gallagher* (1971, s kapelou *Rory Gallagher*

Band). V první polovině 70. let vydal asi 8 desek, ale jeho „sláva“ pomalu zhasínala. Velkým comebackem je právě deska *Photo Finish* (1978). A je to návrat slavný, řinčivý a řádný. Není jasné, kde by tento Ir skončil, v r. 1995 zemřel... Oproti LP je na cd o dvě písně více, takže celkový počet je 11 skladeb, a když si poslechnete, co je schopen zahrát tříčlenný band, pak už je jen na vás rozhodnout se, zda je Gallagher takový bourák, nebo to je odpověď druhé mízy na nástup punku... Jestli jsem psal v předminulé části o **Super Session** jako o desce, kterou by měli všichni mít, tak o skupině **Blind Faith** to platí ještě víc. První superskupina, ve které se sešli možná nejlepší bicman s jedním z nejlepších kytaristů (Bruce + Clapton) z *Cream*, Grech z *Family* a Winwood z *Trafic*. Škoda, že chlapci vydali jen jedno album a odehráli jednu šňůru – i když kritiky tvrdí, že deska *Blind Faith* není povedená, netroufal bych si to tvrdit. Myslím si, že BF by zráli jako víno a sound by byl čím dál lepší, ale tolik individualit v pytlí neudržíš. Po skončení si Clapton odskočil k souboru *De-rek and The Dominoes* (ale o tom jsem už

kdysi psal), ostatní tři založili *Air Force* (to se snažilo o propojení afrorocku s rockem a časem se tu mihl i Denny Laine, později se objevil i ve *Wings*). Když se podíváte třeba na Petera Gingera Bakera – to je historie bigbítu sama. Začal hrát třeba s *Mr. Acker Bilkem*, hrál i s *Ch. Wattsem* ze Stounů, pak *Graham Bond Trio*, po *Air Force* nahrává v Nigérii, *Baker Gurwitz Army*, *Hawkind*, *Public Image Ltd.*, *Energy*, pak znovu hraje s kolegou s *Cream* Jackem Brucem. Teď se už spíše pohybuje někde v jazzu. V minulém roce firma Universal vydala 2CD *Blind Faith Deluxe Edition* v obalu z umělé hmoty, s tlustým bookletem. Na 1. CD je mimo klasické řadovky 5 dalších fláků – nerealizované nahrávky, jedna ve dvou verzích, tedy o půl hodiny více muziky. Na 2. CD je pak 4krát jamování ze stopáží od 12 do 16 minut. Celá tahle sranda stála v Berlíně ve výprodeji přepočteno na koruny 400 rovných. Nekupte to! Berlín je po New Yorku, Londýně a Paříži centrem kultury, po slavných 20. a 30. letech 20. století se od let 90. zase stává tvůrčí Mekkou, kde se setkávají různé vlivy (ať jde o film, hudbu či literaturu). Dobrou markou první třetiny minulého století byla dvojice **Bertold Brecht a Kurt Weill**, Brechta nám komunisti zošklivili a Weilla s ním příliš spojili. Teprve až teď si můžeme udělat o jejich aktivitách představu. Firma TIM Company „převiedla“ digitálně na CD *Die Groscheoper* čili *The Threepenny Opera*, základní dílo spojující vážnou hudbu s jazzem, music-hallem, politickým kabaretem, hospodskými popěv-

ky. Weill má v Evropě stejné místo jako v USA Gerschwin s *Porgy a Bess*. *Třígrošová opera* měla premiéru 28. dubna 1928 v Berlíně. Předtím Brecht s Weillem vymysleli styl „educational opera“. CD přináší nahrávku z r. 1930, na které hraje Lewis Ruth Band a zpívají Erika Helmke, Erich Ponto, Lotte Lenja atd. Je tu samozřejmě *Mackie Messer*, kterého u nás v 60. letech zpopularizoval Miloš Kopecký, i další hit – *Pirate Jenny*. K tomu je ještě připojena skladba *Aufstieg und Fall der Stadt Mahagonny* z opery, která vznikla o rok později, a *Der Bilbao Song* z opery *Happy End* a jako zvláštnost dvě písně zpívané B. Brechtem (včetně *Mackieho*). Přiznám se, že předtím jsem celou operu neslyšel a v tomhle provedení musím být zase ústnatý na českou tvorbu – velká část zvuku Osvobozeného divadla pochází právě odtud. Za 4,06 EUR. Oba autoři pak emigrovali v r. 1933, Weill se stal americkým občanem a komponoval pro Broadway (zemřel 1950), Brecht se vrátil do Berlína (východního) a zemřel v r. 1956. V r. 1997 vychází soundtrackové CD **September song. The music of Kurt Weill**. V r. 1985 produkoval Hal Wilner retrospektivu *Lost in the Stars*, a potom s Larry Weinsteinem spojili staré i nové fanoušky téhle hudby (od jazzu přes gospel až ke klasice) a vytvořili filmový projekt a z něj i toto, vlastně tributní CD, na kterém jsou Weillovy skladby především z *Třígrošové opery*, ale i z jiných „aktivit“. Sešla se zde zajímavá partička: Nick Cave zpívá o noži Meckie Messera, P. J. Harvey Brechtovu *Baladu o vojákově ženě*, ústřední skladbu *September Song* Lou Reed, *Alabama Song* David Johansen, je tu Costello s Brodsky Quartetem, do toho klasická weillovská zpěvačka Teresa Stratas pje *Surabaya Johnny*, ale i starý dobrý Vill Burroughs. Weill je příkladnou ukázkou mezižánrovosti – jeho skladby hráli Louis Armstrong stejně jako Doors a stejně jako Steeleye Span. Za 7,13 EUR.

Jakub Šofar

MACUROVA SVĚTNIČKA

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

po letném přečtení květnové Světničky jsem zjistil, že se (přes veškeré snahy přátel, kteří se mě pokusili obveselit loutkovým divadlem) stávám nudným a patetickým. A navíc miluji adjektiva. Už jen adjektiva.

Ano, věta v květnovém fejetonu „Příbuzní se začali sjíždět“ skutečně působí poněkud dvojsmyslně. Zejména znáte-li mou rodinu. Jsem patrně unaven a je vhodný čas opustit na chvíli pole fejetonistiky. Asi se budu aktivněji věnovat politice. Za chvíli jsou volby! Včera mi jeden pán v hospodě řekl, že až se jeho oblíbená ODS dostane k moci, nechá mě popravit. Už víte, koho budete volit? Dovolte, abych Vám pomohl:

VOLTE

FILANTROPICKÉ SDRUŽENÍ DEMOKRATICKÝCH OKULTISTŮ

(ČÍSLO 666)

Na naší kandidátce naleznete všechny významnější kavářské povaleče, věhlasné pedagogy UNIVERSITY OF MONTMARTRE a etické kapacity zcela nezátížené minulostí.

1. Ondřej Macura, lidový myslitel a vychovatel mas
2. Marek Červený, rektor UNIVERSITY OF MONTMARTRE, bohém a zjev
3. Barbora Svobodová, básnířka, pijačka absintu
4. Radek Štěpán, profesor matematiky, fyziky a vynálezce
5. Hana Chmelíková, komorní lyrička a filozofka
6. Barbora Gregorová, alternativní umělkyně, pořadatelka dýchánek
7. Štefan Švec, spisovatel, nekonvenční elegán
8. Růžena Válová, dědička mlýnu, švadlena

Náš program

foto
Kateřina
Rudčenkova

1. Spirituální jistoty pro všechny! Naše strana bude důsledně požadovat zrušení inferna a jiných forem posmrtného utrpení. I my hříšníci chceme svou harfičku!
2. Zednářská lóže do každé rodiny! Konec monopolu Velkého Orientu!
3. Blondýny pro všechny! Copak neplatíme daně? (Štefan Švec chce tmavovlásku. Nesmí mít tři uši.)
4. Proč nehradí Všeobecná zdravotní pojišťovna konzultace s kartáčkou? My už se jim podíváme pod prsty!
5. Osvobodíme Raskolnikova! Ta bába si to zasloužila.
6. Proč nejsou v obchodech s magickými potřebami neposkrvněné panny? Kdo si je schovává, tážeme se, a proč?
7. Smrt pragocentrismu! Proč musí čeští státníci sídlit na Pražském hradě? Což jim Špilberk není dost dobrý?
8. Sociální programy rekvalifikace tlustých pivařů na bledé a zdravě vychrtlé pijáky absintu. Nás pijáků absintu není dost. Proto jsme roku 1989 cinkali klíči?
9. Sídlo senátu je třeba přesunout do Montmartru. Náš kandidát (číšník Alexandr, abstraktní malíř) tak může vykonávat funkci předsedajícího a zároveň nalévat absint demokraticko-okultistickým básníkům s démonickými pohledy.
10. My, demokratičtí okultisti, jsme pro čestnou domluvu s katolickou církví: Budeme např. podporovat rozšíření rady českých světců o mimořádné osobnosti naší politické scény. Neboť je psáno: Blahoslaveni jsou chudí duchem.
11. Naše strana jde do EU! Vezmeme to přes Grónsko.
12. Konec nacionálního šovinismu! My, demokratičtí okultisti, jsme pro rozšíření EU na západ.
13. Ale i jinak budou vaši/naši demokratičtí okultisté pokračovat v dědictví Mistra Jana Husa, Jana Amose Komenského a T. G. Masaryka.

Považte sami, což nejsou výše zmínění těmi pravými perlami lidského ducha, těmi nejčestnějšími muži a ženami z jádra našeho staroslavného národa? Já sám dobře vím, jací jsou to vynikající lidé – jsem přeci jeden z nich. Sám nejlépe znám své morální vlastnosti a duševní přednosti a dokládám vám, že mí druzi jsou stejně dobří jako já. A jestli Vám někdo řekne o nás, demokratických okultistech, něco špatného, nevěřte mu a vmeťte mu hrdě do očí, že je lhář, a to i kdyby měl zrovna pravdu. Neboť na co je mu pravda, když nás přitom nikdo neviděl!

MACUROVA SVĚTNIČKA

V minulém čísle Dobré adresy jsem odepisoval na dopis slečny Růženy Válové. Dne 6. 5. 2002 ve 12.00 (přesně!) jsem obdržel tuto SMS:

Vážený Ondřeji, Vaše odpověď mě dojala, ale do Montmartru mě matinka bohužel nepustí. Musím večer shrabati ještě trochu sena pro slepice. Vaše Růžena

Jelikož zpráva přišla z anonymního čísla 900009, nemohl jsem na ni odpovědět. Činím tak nyní:

Milá Růženo, s vaší matinkou jsem již promluvil a neměla námitek. Říkala: „Když už si tu naši dcerku chcete vzít, tak ať do toho Montmartru jde.“ Se slepicemi a senem jsem bohužel nehovořil. Váš O. M.

Načež jsem ještě s posvátnou úctou uložil Růženinou zprávu jako vzácnou relikvii do paměti svého fialového mobilního telefonu – mezi zprávy podobně závažné:

1) Jestli ty nejsi nadbretonista – tak já jsem Johanka z Arku. Letím po parku tučného smíchu – pýchu vybrečím do peřin ohně & čar. Čau. B. G.

2) Ahoj Ondro, chci Ti oznámit, že 4. 6. budu v Praze na přijímačkách a ráda bych Tě viděla, i když nemůžu zaručit, že budu mít dobrou náladu – hned 5. 6. mám státnice. P.

3) Dobře. Marek

4) Toto poslala: „Vážení přátelé, omlouvám se za tu zkrácenou SMS. To aut. čtení se koná v so 8. 6. v Balbínově poet. hospůdce ve 20. hod. Olina.“ V.

5) Nevím, kdo to je, kdo mi v pátek napsal, že jsem mu nenapsala o svém čtení. Poslal mi to na starý telefon. Ať rozhodně přijde a napíše mi SMS o své identitě. Olina

6) Ale já jsem Ti to poslala. Jenže Ty máš jiný telefon, jak vidím, bejbi. Olina

7) (...) čtyři testy a dělala ještě 2 kolokvia. V pondělí jdu na další test. Tak Ti přeji, aby Ti to šlo lépe než mně. Děláme to 7. 6., začátek v 9 h. Čao. J.

a) Fejton pro muže

Jasně... opakuji kurňa chlapi, že jasně... jsem pravil den předtím u střiku Markovi Červenému, bohému a zjevu, ať mi nevolá před 10 hodinou ranní, neboť se budu ještě tou dobou kymáčet ve svém loži uprostřed bezesného a probdělého spánku. A přesto mě vzbudil telefon již kolem 9 hodiny:

„Co je,“ říkám a mhouřím oči satanisticky.

„Tak jdeme dneska na ty Hvězdné války. Pamatuj. Sraz v 16.00 pod ocasem sv. Václava, resp. jeho koně.“

„Dobře.“

„A vezmi si světelný meč, třeba nás přepadnou nějaké klony, hehe.“

„Hm,“ říkám a myslím si o celém problému své.

„To víš,“ řekl Marek. „My rytíři Jedi jsme...“

Zavěšil jsem a šel si činit kafe. Nejprve jsem ovšem pozdravil kočku, která šťastně mroukla a hleděla na mě se zábleskem naděje ve svých zelených očích.

„Ne, nedám ti nažrat. Mám blbou náladu.“

Necítila se mnou. Vztekla mrskla ocasem (ani ocasem sv. Václava, ani jeho koně, ale svým ocasem máchla).

„Ne, nedám ti nažrat. Mám blbou náladu.“ Vezmu kafe a kráčím do pokoje. Zapnu televizi a hledím do ní jak do křišťálové koule a při kryt peřinou piju z hrnce kafe. Mozek mi začne fungovat tak za hodinu, říkám si, a vzhlížím k hodinám.

Odpoledne jsem postával před kinem Blaník a marně vyhlížel očekávanou frontu plnou diváků. Přistoupil jsem tedy k pokladně a pochybovačně se optal, zda mají ještě lístky. Paní znuděně pravila, že mají ještě skoro všechny.

„Tfuj,“ odplivnu si. „A to jsme kdysi byli národem Aloise Jiráska. A dnes? Dneska českého člověka nezajímají KLONY.“ A pak se třísknu do čela vítězným gestem. „Inu, už jsem na to kápl. Za to mohou Multikina s popkornem. Tam hrají Hvězdné války také a jistě mají plno. Tak mi dejte, matko, dva lístky. Totiž jeden pro mě, pro Macuru, a druhý pro kolegu Červeného, bohéma a zjeva, víte?“

„Prosím,“ řekla paní.

Za chvíli jsem postával pod ocasem a vzhlížel metafyzicky k nebi. Nejprve jsem poslal Barboře G. zprávu, v níž jí vyčítám, že učinila velkou chybu, že nešla s námi. Protože MY uvidíme Hvězdné války a ONA ne. MY jsme rytíři Jedi (alespoň v Markových představách) a ONA bude jen holkou malé postavy, třímající ve svých malých rukou igelitovou tašku plnou protiveverčích letáků.

My s Markem jsme minulý týden slečnu Barboru doprovodili na představení jedné alternativní scény, my jsme tam s ní seděli a při vyjatých monologích ji drželi každý za jedno ucho. A ona s námi nejde na KLONY ÚTOČÍ. A navíc mi odepsala, že se večer koná, považte pá-

nové, nějaká „akcička“! „Akcička“ a ať prý přijdeme! Ona je Barbora samá „akcička“, „srazík“, ale kde je jí konec, když jde Macura s Červeným na KLONY ÚTOČÍ?

Ale to už se přibelhal Marek, lehce vonící po víně, s jiskrnými očima. V záplatovaných, ale čistých šatech.

„Rytíři Jedi nepotřebují lístky,“ volal Marek na uvaděčku v moderním, vrátnickém rubáši, která nám chtěla něco odtrhnout ze vstupenky.

„Prosím tě, pojd'. Omluvte nás, paní, tohle je můj kolega Marek Červený, bohém a zjev, a já jsem Macura.“

„Ale já vás znám. Vnučka Růžena mi o vás vyprávěla,“ řekla paní nepřátelsky a zaskřípala si nehtem o nehet.

„No my už půjdeme,“ říkám demokraticko-okultisticky. „Potřebuji ještě na záchod. Bude to podle všeho velmi napínavý filmík, jak by řekla kolegyně Barbora G.“ Odfuním ke dveřím s panáčkem a ještě na paní mrknu.

Marek udělá bzzz a mává kolem sebe fiktivním světelným mečem, pak udělá bzzz zasune si fiktivní meč do fiktivní pochvy a jde si sednout s kultivovanými pohyby do sálu. Já na toaletách dělal v podstatě totéž, ale to sem nepatří, neboť nemám rád tento typ humoru.

„Tak co,“ říkám, když si vedle něj sedám. „Tak co?“

A za chvíli to začalo.

„Hele,“ ukazuje mi Marek na plátno. „To je ten robot R2-D2, že jo? Který ve čtvrté epizodě předá Obiwanu Kenobemu princeznino poselství?“

„Ne,“ říkám vědoucně. „To je jedna z uvaděček.“ A skutečně se před plátnem belhala s berličkou uvaděčka a trhala zaseklým závěsem. Pak to vzdala a odskákala pryč. Vrhala na vytřeštěné diváky zlověstné pohledy. A přes její vlnité tělo se promítaly laserové blesky a zaujaté tváře rytířů Jedi.

Když film skončil, rozloučili jsme se s kolegou Červeným a při západu slunce jsme se každý vydali ke svým domovům. Jak říká W. Styron v Sofiině volbě: „To nebyl den posledního soudu – jen jítro. Jítro: nádherné a čisté.“ Teda ono to nebylo tak úplně jítro, ale spíš podvečer, když byl hernajs západ slunce, že jo, ale to máte jedno, hlavně že to bylo nádherné a čisté.

Kráčím ulicí, plnou vajglů a zapáchajících kousků masa, když tu: ze tmy na mě vyjel zákeřný a krvelačný klon. No tak sakra co jsem měl, chlapi, dělat. Vzal jsem světelný meč a k zapáchajícím, pouličním kouskům masa přidal jsem i jeho mrtvolu. Ale to neznamená, že mě Marek neštve.

MACUROVA SVĚTNIČKA

b) Básně Barbory Gregorové

Nahá
ospalost V devět
hodin Pod pavlačí
posedlého domu

Krůpěje
modrého nehtu Pějí
ubřečené rozezpívané
řasy Píseň
Johanky z Arku

Ona
se směje

(1997)

Nástěnné
tabulky z Pylu
Na mé ruce
jako obraz reality
(Keine Interruption!)

Čím
více se ztrácím
před očima druhých
(Chodíš na obědy?
Že ty vůbec nejíš?)
Tím více
krvavých kusů
beznaděje
drže se ze mě
rodí

(Kdo se vás o to
prosil?
Dal vám povolení
k exekuci?)

S přibývajícímí
dny
v nich
nacházím
oblibu

(1997)

foto
Kateřina
Rudčenková

Nastal
věk slona.
Jeho poklona
patří tobě
Pohroma
době
kdy usínáme
spolu
u nebeského
stolu.

Mlčíš.

Co vidíš
v kočičích očích?

Potopu světa?
Ohnivost léta?

Krásu co
splétá
copánky
ještěřího
ega?

Hobití
láska vzkvétá
Mimo tvá
ústa.

Zůstaň?!

(2002)

Poloha
asexuálního
embrya
Tak trochu
mimo Prostor &
Čas

(Slyšíš
vzdálené Friedrichovo
volání
po mrtvé
milé?)

Je to
touha?
Nutnost?
Chtíč?

Přítomnost
animálního
(vz)dechu?

Ostych
pozdě vyvinuté
dělohy
Proletět
napříč jeho
vesmírem

Kde se
však prochází
nadProsba?

(2002)

(z cyklu Bo-žena)

Své velikány ctíme málo

s režisérem Josefem Protivou

**o Společnosti
bratří Čapků,**

první republice

a karikaturách TGM

Předseda Společnosti bratří Čapků Josef Protiva (1937) začínal a působil jako televizní scenárista, režisér a producent. Od poloviny šedesátých let vytvořil pro Československou a posléze Českou televizi na čtyřicet dokumentárních snímků. Věnuje se v nich převážně osobnostem z oblasti výtvarného umění – Vladimíru Tesařovi, Vladimíru Preclíkovi, Bohuslavu Reynkovi, Kamilu Lhotákovi či Josefu Čapkovi. Po roce 1989 natočil Kapitoly o TGM a dva dokumenty o novináři a spisovateli Ferdinandu Peroutkovi. Jeho poslední prací je snímek o manželské dvojici překladatelů Ljubě a Rudolfovi Pellarových z roku 1998. Pro Lyru Pragensis a Společnost bratří Čapků od sedmdesátých let připravil na šedesát literárně-dramatických pořadů. Sestavil například pásma z korespondencí malířů Vincenta van Gogha, Gaugina či Pissarra. Věnoval se také vzájemné korespondenci F. X. Šaldy a Růženy Svobodové nebo Julia Zeyera a Zdenky Braunerové. Podstatnou část jeho činnosti zabírá dílo bratří Čapků. Josef Protiva je milovníkem výtvarného umění. Také patří k obdivovatelům T. G. Masaryka. Proto ani není divu, že při tomto rozhovoru přišla řeč i na (dle mého mínění odvážné a poměrně zdařilé) karikatury našeho prvního prezidenta uveřejněné loni v Lidových novinách. Josef Protiva tehdy napsal šéfredaktorovi Lidovek Pavlu Šafrovi a přirovnal způsoby jeho deníku ke způsobům fašistického a komunistického tisku. Ale o tom až později.

Na konci loňského roku jste pro Společnost bratří Čapků připravil literární pásmo z korespondence Karla Čapka jeho dvěma láskám – Olze Scheinpflugové a Věře Hrůzové. Co je na této korespondenci zajímavé?

V Čapkových dopisech z doby jeho poměru ke zmiňovaným ženám mezi lety 1920 – 1923 bez idealizace vyznívá problém lásky se vším všudy – jak k Olze, tak k Věře. A potom také otázka, kterou si Čapek kladl: jestli má dát přednost Erótu před svým tvůrčím psaním. Patovou situaci vyřešila Věra Hrůzová, která, když zjistila, že Čapek dává právě přednost svému psaní před „růžovými pouty“ lásky, tak se vdala.

Rozumím tomu dobře, že dopisy Olze Scheinpflugové jsou plné snivé atmosféry a romantické zamilovanosti, zatímco dopisy Věře Hrůzové jsou hlavně erotické?

Takto to dělit nelze. Samozřejmě erotická rovina je v dopisech Věře Hrůzové otevřenější a zdá se, že zde pro Čapka hraje větší ro-

li. Na druhou stranu v dopisech Olze Scheinpflugové dominuje Čapkův zájem o její herectví, ale také to, co vysvětluje z dopisů z roku 1921, kdy byl Karel Čapek v Trenčianských Teplicích a kdy spolu čekali dítě. Když se Čapek rozhodoval delší dobu, než to bylo pro Olgu únosné, tak svou situaci řešila potratem.

Společnost bratří Čapků vznikla v roce 1947 a trvá bez přestávky dodnes. Jak se jí podařilo přežít dobu komunismu?

Byla trpěna, protože Karel Čapek byl vydáván v Sovětském svazu. Na počátku padesátých let u nás sice nebyl trpěn ani Čapek, ale už v roce 1953 vyšla brožurka profesora Nikolského, který Čapka objevil pro Sovětský svaz. To byl prapor, kterým se pak mohlo mávat před nosem těm nejradikálnějším z našich komunistů. Takže Společnost bratří Čapků byla v padesátých letech, kdy v jejím čele stál František Langer, docela aktivní. Od roku 1947 do roku 1958 u nás přednášel třeba Václav Černý, Jan Patočka, Oldřich Králík nebo Edmond Kon-

rád. Bohužel za předsednictví doktora Halíka v šedesátých letech byla činnost Společnosti minimální. V polovině sedmdesátých let se národní výbor dokonce dotázal, zda ještě Společnost existuje. Doktor Krčma, který se v té době ujal vedení, se pokusil aktivitu Společnosti zase rozjet. A povedlo se.

Omezuje se vaše činnost na udržování „světlé památky“ obou bratří?

Ne. Jsme propojeni s demokratickými organizacemi. Konkrétně s Masarykovou společností, Společností Edvarda Beneše, Svazem protifašistických bojovníků, Sokolem či Skautem. Setkáváme se několikrát ročně, abychom se vyjádřili ke společenským otázkám. Třeba na počátku devadesátých let, kdy se pochybovalo o tom, jestli slavit 28. říjen nebo ne, tak jsme velice vehementně vystoupili za to, aby se slavil. Udělali jsme tehdy oficiální slavnost ve velké aule Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a myslím, že jsme přispěli k tomu, že diskuse o (ne)existenci 28. října jako státního svátku ustala. S politováním musím ale říct, že široká veřejnost 28. říjen přesto neslaví.

Čím myslíte že to je?

Výdrž světit svátky a ctít své velikány v našem národě periodicky stoupá a klesá. Nyní třeba ctíme svátky a své velikány málo.

Co s tím organizace typu Společnosti bratří Čapků mohou udělat?

Mohou je připomínat a pomáhat lepšímu a hlubšímu poznání jejich díla. Příkladem by, kromě občanských sdružení, ale měla být hlavně politická reprezentace. A konečně, lidé sami by si měli připomenout státní svátek jakýmkoli způsobem. To nemusí být projev, spíše by se měli vracet ke vzpomínkám, k autentickým svědectvím.

TGM se vztyčeným prstem

Díváme se vůbec správně na první republiku? Nemáme o ní příliš plochý obraz?

Obraz první republiky je zploštělý, protože lidé na nepříjemné věci zapomínají. Vezměte si tehdejší tisk. Když mluvíme o tisku první republiky, většinou se omezuje na Lidové noviny a Peroutkovu Přítomnost. Vyzdvihujeme zde, zcela právem, složení redakce. Ale kromě Čapků, Peroutky a Basse v ní působilo hned několik velice kvalitních lidí, které širší veřejnost dnes už tak nezná – například jednoho ze šéfredaktorů K. Z. Klímu. Může se tak ale zdát, že tady byly jenom noviny, které měly kvalitu novin Lidových. Nebyla to pravda – byl tady také večerník Večer, který podporovala agrární strana, bylo tady Rudé právo, fašistický tisk. Prostě vedle Lidových novin a Přítomnosti bylo několik o hodně horších novin. Abychom neměli zploštěnou první republiku, měli bychom vždy vedle Lidových novin postavit také ten horší tisk.

Souhlasím, nezjednodušujme. Jenže proti tomu horšímu tisku, o kterém mluvíte, bych kromě Lidovek postavil i další seriozní (a nestranické) listy té doby. Co třeba taková Tribuna, kterou vedl Peroutka v prvních letech první republiky, co Prager Tagblatt, kde působili němečtí intelektuálové, třeba Max Brod, co Prager Presse vedená Arne Laurinem, co legionářské Národní osvobození? Prodemokratické spektrum bylo mnohem pestřejší a jeho působení asi nelze omezit na střet Lidovek se Stříbrným. Domnívám se, že jsme měli docela silný demokratický tisk, kterým jsme se mohli proti ultrapravicové sprostotě bránit. Kdyby stály Lidovky samy proti fašismu, nedivil bych se, že prohrály. Jenže ony samy nebyly.

Ano, můžeme doplnit ještě další noviny. Třeba Československou republiku, České slovo, Právo lidu, Venkov. Tedy listy vydávané politickými stranami. Byla to pestrá mozaika. Chybět by neměly ani časopisy katolíků – Obnova a Akord – nebo Šaldův Zápisník.

Máte dojem, že se málo mluví o bulvárním tisku Jiřího Stříbrného?

Ano. Když chodím na přednášky nebo sleduji televizní a rozhlasové dokumenty, tak pozoruji, že tam dochází k zjednodušení. Když se zeptám na Stříbrného, tak přednášející odpoví, ale aby

srovnal: tohle napsal k tomu a tomu Peroutka, tohle k tomu napsal Stříbrný, tohle napsal Čapek ale toto Durych, to málokdy uslyšíte.

Dovolte mi lehce provokativní otázku: K čemu by to bylo dobré? Předpokládám totiž, že Stříbrný by z takových srovnání vyšel špatně a Peroutka vítězně. Mne osobně by spíše zajímalo srovnání prvorepublikového Peroutky a prvorepublikového Emanuela Moravce, který tehdy psal pro demokratickou republiku; byl označován za „mladšího Peroutku“ a později obrátil. Nebylo by to přínosnější? Stříbrný se z demokratického proudu vydělil relativně rychle, u Moravce se dají klást provokativnější otázky o zneužití demokracie.

To jistě, ale hned by muselo následovat vyličení jeho pozdějšího názorového obratu o 180 stupňů.

T. G. Masaryk budí často diskuse. Vy jste se účastnil polemiky kolem kontroverzních karikatur TGM od Milana Reisenauera v Lidových novinách. Nemáte dojem, že celá ta polemika byla na obou stranách – jak od zastánců těch karikatur, tak jejich zavrhovatelů – omezena skoro jen na spor o Masarykovu (ne)abstinenční? Nevytratil se z myšlení o TGM jeho realismus, který celý život sám prosazoval? Proč se na TGM nedíváme realisticky?

Málo ho známe. Když jste se dotknul těch karikatur, tak bych rád poznamenal, že Masaryk se karikovat samozřejmě může. Vždyť byl karikován už za svého života. Dnes nejvýstižnější jsou karikatury od Adolfa Hoffmeistra, na nichž Masaryk hrozí vztyčeným prstem.

Nechtěl jsem pochybovat o tom, zda se TGM může karikovat. Spíš naopak. Možná ho ale bez vztyčeného prstu už ani neznáme. Možná se dnes musí kres-

**lit jinak, protože u Hoffmeisterova ob-
rázku bychom si už prostě nevšimli, že
je to karikatura.**

Stále je to karikatura. Masaryk byl přísný pedagog, tomuto národu od osmdesátých let devatenáctého století říkal i nepřímé věci. Ale to, co udělaly Lidové noviny, to je jako když Super napsal o herečce Libuši Šafránkové věci, které nejsou pravda. Masaryk s láhví whisky vypadá jako skrytý alkoholik – to je bohapustá pomluva. Také tam byl představen jako Masaryk židobijec.

**Jenže když víme, že TGM byl hrdina
své doby, hrdina, který si dovolil jako
jediný obhájit Hilsnera v antisemit-
ském procesu, tak takový obrázek naše
vědění o Masarykovi přece nezmění.**

Možná u lidí vzdělaných. Známe ale případ, kdy slušný člověk, který se zajímá o dění, listoval Lidovkami a řekl si nad těmi obrázky, že Masaryk si asi taky rád přihnul. Nechal se prostě zvíkat.

**Musí být karikatura nutně pravdivá,
musí odpovídat historické skutečnosti?**

Karikatura je nadsázka, která musí vycházet ze skutečnosti. Z Hitlera přece nelze dělat mírotvorce.

**Proč je tolik důležité vědět, zda Masa-
ryk pil nebo ne? Stále zůstáváme u pů-
vodní otázky: nezplošujeme si první
republiku na pár klišé? Proč Masaryk
nakreslený s láhví v ruce vyvolá mís-
to úsměvu vlnu dopisů?**

Protože to není karikatura, ale pomluva.

**Syndikát novinářů se na popud České-
ho svazu bojovníků za svobodu Reise-
nauerovými karikaturami v Lidovkách
zabýval a rozhodl, že o zneužití svobo-
dy slova nešlo. Etická komise Syndiká-
tu své rozhodnutí zdůvodnila mimo ji-
né takto: „Má-li v (deníku jako jsou Li-
dové noviny, pozn. aut.) být nastoleno
téma jiného řádu závažnosti, je třeba**

Své velikány ctíme málo

**zvolit odlišný kód při jeho uvedení. Čtenář na ně musí být
upozorněn signálem odpovídající razance. K tomuto upoutá-
ní pozornosti zvolila redakce Lidových novin kresbu Pavla
Reisenauera. Autor pracuje s všeobecně srozumitelnou ná-
rodní ikonou, jakou je právě TGM. Z novinářského hlediska
jde o úvahu naprosto legitimní. (...) Upozorňuje specifický-
mi výtvarnými prostředky přesně na to, co hodlá řešit text
na následujících stranách. Úkol, který před ním jako před
kreslířem stál, je tedy splněn. Čtenář je vyrušen z klidu, vy-
provokován ke zvědavosti, chce vědět víc, chce vědět proč.“
Co vy na to?**

Že je to odpověď poplatná postmodernímu relativismu. Etická komise Syndikátu by se měla zastávat novinářů proti politickým tlakům, ale zde jí chybí rozhodnost a odvaha.

Ještě se vrátím k otázce, proč se na Masaryka nepodíváme realisticky. Říkáte, že jej neznáme. Proč ale i lidé, kteří se jeho osobou zabývají na profesionální, vědecké úrovni, nezřídka prezentují o něm a jeho činech zkreslené informace. Nebo jinak: Není symptomatické, že ty nejrealističtější pohledy na Masaryka se věnují jeho činnosti před rokem 1918? Proč jeho prezidentské období není takto zpracováno?

Z doby Masarykova prezidentství existuje například nepsané tabu o milostné korespondenci mezi prezidentem Masarykem

a Oldrou Sedlmayerovou. Je to už sice tabu prozrazené (objevilo se několik článků), ale jsem velmi překvapen, že rozhodující lidé z Masarykova ústavu se kloní k tomu, že s touto korespondencí se zatím na veřejnost nepůjde.

To je tak skandální?

Ani ne. Byla by hlavně překvapující, je velmi otevřená a milostná. Několik těch dopisů jsem četl – jsou jich desítky. Domnívám se, že by se s příslušným komentářem měla tato korespondence vydat. Ten komentář by neměl nic omlouvat, ale měl by vše začlenit do

souvislostí. Po tom, co tato kauza proběhla novinami, měla by být postavena na vědecktější bázi, než je novinový článek. Ale obraz prvorepublikového Masaryka není ochuzen jen o Oldru Sedlmayerovou – domnívám se například, že by se otevřeněji mělo psát o tom, jak TGM zasahoval do praktické politiky.

Při autorizaci rozhovoru Josef Protiva ještě připsal na úplný konec: A nezapomenout na jeho heslo: Nebát se a nekrást.

připravil

Martin Groman

Strž (velký recenzní prostředek)

Portrét umělce jako starého muže?

Žijeme v odpudivé společnosti, která už se
nehodlá smrtelně zraňovat. Samosoud
milostivá. Nemám nic než tento kufr.

Bernhardovo drama *Minetti* (1976) je drama totální. Totální drama potřebuje totální divadlo. Otázka zní: je inscenace Otomara Krejči totálním divadlem?

O silvestrovské noci přichází do hotelu v Ostende starý herec Minetti (F. Němec). Venku zuří sněhová bouře. Minetti jde údajně na schůzku se šéfem činohry, má v jeho divadle ve Flensburgu zahrát krále Leara. Po třiceti letech kulturně-lidského exilu v jihoněmeckém Dinkelsbühlu má tento bývalý, vyhnaný šéf Lübecké činohry naposled hrát roli, kterou jako jedinou vzal na milost z celé klasické literatury. Vše ostatní jím zavrženo jest. V provizoriu hotelu, v jeho vstupním sále stojí Minetti se svým kufrem, který skrývá Ensorovu masku Leara, šéf činohry nepřichází. Minetti vede monolog o svém životě, o herectví, o umění. Posluchače, či lépe netečné pozadí mu představují: pijící Dáma (J. Tesařová), později Dívka (J. Mílová), vrátný a sluha. Hotelem probíhají od anglického výtahu k východu a zpět silvestrovské maškary a několik podivných hotelových hostů. Minetti čeká a mluví. Dáma neposlouchá, pije. Minetti mluví a čeká. Dívka poslouchá, jazzovou hudbu z malého rádia na klíně. Pak dívka odchází. Minettiho předsmrtný demaskující výkřik končí. Minetti sedí na lavičce na atlantickém pobřeží, nasazuje si Ensorovu masku Leara. Řekne: „Rychle pryč.“ Pomalu zapadá sněhem. Pauza. František Němec se zvedá, ukloní se a odchází.

Krejčova inscenací Minettiho navozuje celou řadu otázek. Lze ten text vůbec inscenovat? Pokud ano, tak jakým způsobem se vyrovnat s faktem původního určení hry pro herce Minettiho? Jak zvládnout konflikt „tří“: herce – postavy a masky? Jak pracovat s intertextovými aluzemi dramatu? Jak se vyrovnat s přesazením (dépaysement) textu do českého prostředí? Co Krejča s textem udělal?

Jak vidno z dění hry, pohybujeme se po okraji. Ostende je okraj kontinentální Evropy, Silvestr je okraj času, Minetti je na okraji života, secesní stylizace scény naznačuje okraj doby. Cosi tu končí? Kdo tu končí? Starý umělec? Pohyb po takových „okrajích“ vypja-

tého Bernhardova textu je obtížný, (je-li vůbec možný) a to obtížný z obou stran – ze strany inscenátorů i ze strany diváků.

Začíná se ohromným zrcadlem, kdosi jej nastaví divákům – manipulují s ním masky, tentokrát ještě v pozadí. V zrcadle se objeví reflektory, diváci, potom se vznese nad scénu, kde setrvá až do konce, než jej masky opět (nečekaně) nastaví divákovi. Ano, nastavím vám zrcadlo. Krejčův trik známý už z *Fausta* (scénograf J. Sternwald je žákem J. Svobody). Efektní, velkolepé, leč – příliš doslovné. Krejča nám tím říká: ano, vše je divadlo, tak pozor – to je pro vás, to je proti vám. A ještě si na diváka v sále rozsvítí. Dobře, těšíme se – obelsti a vyděs nás, „Minetti“. Leč nic takového nenásleduje. Na scéně jsou Bernhardem předepsané hotelové prvky: anglický výtah, kterým přijíždějí masky a hoteloví hosté, kukaň vrátného, dva fotely, průhledná opona, oddělující recepci hotelu od jakéhosi předhotelí. Stále neúnavně sněží, zrcadlo se činí a umocňuje dojem venkovního sněhového pekla. Scénické budky jsou v secesním stylu. V pozadí obrácený název hotelu (hotel Marrylin?), jsme tedy uvnitř? To je vše. Dále jen Minetti a kompars.

Gesto, význam, smysl textu jsou zprostředkovatelné pouze skrze precizní, totální herecký výkon a pochopitelně jeho režii. Zde je pád přes okraj, zde je problém.

Představitel (sic!) Minettiho, a pouze on, musí rozdráždit diváka – musí vytvořit dění smyslu. Vše stojí a padá s představitelem Minettiho. U Bernharda protagonista nikoho dalšího nepotřebuje – je sám. Minetti – geniální a bláznivý zároveň; tragický i komický. Němcův monolog se žene stále kupředu, mezitím se stačí drobit o okolní postavy, a ztrácet tak na soudržnosti a hlavně na smyslnosti. Je-li u něj v první polovině (1. a 2. dějství) znatelná jakási poloha vypjatosti, vzteklého a místy k senilní rozněžněnosti se blížícího staříka (!), nemá toto pojetí smysluplné pokračování v dějství třetím, nemá kam pokračovat a nutně se tedy nudně opakuje a nesmyslně rozměňuje. Příliš výraznou konfrontací Minettiho

s ostatními postavami se odvádí pozornost od samotného textu, který se tak drobí v jevištních vyhrávkách (scéna se sluhou, komika rozvázané tkaničky, opilost Dámy). Herec není ve svém vlastním monologu plně – ví o dění na scéně, zatahuje do něj ostatní postavy. Smysl mizí a jiný nenastupuje.

Všechna čest výkonu Františka Němce. Ale toto není Minetti, to není Bernhard – tato inscenace pomíjí to po mém soudu na Bernhardovi nejmocnější – v jednotě monumentálního patosu a děsivé komičnosti vystupující třetí mocninu textu – Bernhardovský teror – výsměch a výsměch výsměchu, obnažení vlastní metody, odložení hry jako odložení masky (!). Herec si ze svého šílenství udělá metodu.

Zde je důležitá hudebnost výchozího textu a jeho inscenační převod – interpretační kompozice. Je třeba hrát na dřevě hudebnosti, hrát si s hudebností, či lépe hrát proti ní, aby vznikla třetí mocnina představení, ironický škleb masky – výsměch všemu – výsměch vlastnímu textu, výsměch vlastnímu hraní, výsměch divákovi. Hrát a smát se tomu, co hraju. To jsem ale v Krejčově inscenaci nenalezl. Jevištní text se bez této roviny stává neakceptovatelným, nepřehledným, nudným. Není-li sevřeného hereckého projevu hlavního protagonisty, není-li Minettiho – není o čem hrát. Jen herecký projev, ostatní je navíc. Jen poznámka: nuda může být dvojí: nudná nebo provokující. Tady máme, bohužel, co do činění s tou první.

Stále se mluví o maskách. Ensorova maska je jedním z mnoha výrazných intertextových odkazů. Dáma mluví o masce opice (a dokonce si ji ve 3. dějství nasazuje). Halou procházejí skupiny masek (nebo jedna a táž?), které v jednom okamžiku odhalují pod Koblasovou maskou masku Ensorovské smrti. Masky příchozích, postava Liliputána (voják) a Mrzáka (v masce psa) – je to snad přímý odkaz na Leara?

Maska může být na obličej, maska může zakrýt vše, pak není nic – není osobnost, je pouze koncept, pouze figurína, pouze role.

Minetti čeká a mluví. Dáma neposlouchá, pije. Minetti mluví a čeká. Dívka poslouchá, jazzovou hudbu z malého rádia na klíně. Pak dívka odchází. Minettiho předsmrtný demaskující výkřik končí. Minetti sedí na lavičce na atlantickém pobřeží, nasazuje si Ensorovu masku Leara. Řekne: „Rychle pryč.“ Pomalu zapadá sněhem. Pauza. František Němec se zvedá, ukloní se a odchází.

Odtud zmíněný Minettiho konflikt tří: herec – postava – postava s maskou. Odtud otázka o možnosti inscenovat Bernhardovu hru. Bernhard hru napsal na tělo herci Minettimu. Minetti byl skutečný herec, postava hry, herec vlastního příběhu. Lze jít ještě dál? Zdá se, že ne.

Ensorova maska a novinové texty (slova, slova, slova) jsou Minettiho jediným majetkem. Maska zůstává – čeká – po celou dobu v kufru, neviděna, v tajnosti. Kufr se ve 3. scéně vysouvá do po-

Strž (velký recenzní prostředek)

předí a masku málem předčasně spatříme při Minettiho přímé otázce Dívce, jakou že bude mít masku ona. Dívka nebude mít žádnou. Minetti jí chce ukázat Ensorovu masku ale *nejde to / později / snad / potom / definitivně*. Teprve v dohře je maska-smrt vytažena – rychle pryč. Pauza. Němec – Minetti se ukloní a odchází. „Rychle pryč!“

Je Minetti a jsou ostatní postavy. Tyto jsou vkomponovány do příběhu – jsou to figuríny, mají své přesné místo jako vše v textu. Johanna Tesařová v roli Dámy hraje, co má – opilou dámu. Oproti tomu Jaromíra Mílová v roli Dívky nemá co hrát. Střídá rozpačitý úsměv a vyděšený výraz. V této postavě, tuším, může cosi být, ale není. Další slabinou je přepjaté ztvárnění masek – jako Valpružina noc ve Faustovi. Celá scéna zde jde do kýče – je to křeč masky, velmi barevná, ale prázdná – je-li toto Krejčův záměr, pak nevidím oporu a souvislost v jiných částech inscenace. Trapnost kýče ve výstupech masek je umocněna zuřivou spontánností jejich protagonistů (studenti konzervatoře).

Aby antinomie herec proti autorovi a autor proti herci byla účinná, musel by Minettiho zahrát zřejmě sám Otomar Krejča osobně, jak údajně také chtěl. Totální text potřebuje totální divadlo (nebo to nejde?). To je bernhardovský problém – u Bernharda se nehraje. Jsou to věci ke konkretizaci – není co hrát. Je třeba přesného slova. Plastická konkretizace textu a dost. Text je ke čtení, text pro hlas, text pro rozhlas. Snad alespoň rozhlasovou verzi, pro kterou se tento text přímo nabízí, nám pan Krejča natočí.

Honza Petružela

Národní divadlo Praha – Thomas Bernhard: Portrét umělce jako starého muže. Minetti. Překlad Josef Balvín, režie Otomar Krejča j. h., scéna Jiří Sternwald j. h., kostýmy a masky Jan Koblasa j. h., hudba Jan Klusák j. h., dramaturgie Johanna Kudláčková. Hrají Minetti: František Němec, Dáma: Johanna Tesařová, Dívka: Jaromíra Mílová, Hotelový vrátný: Rudolf Stárz, Hotelový sluha: Štěpán Benoni, premiéra 22. a 23. listopadu 2001 ve Stavovském divadle.

Ostrovní zprávy

– Kevin Spacey píše ostrovní zprávy, bojuje s divočinou, potkává svojí minulost, plácá se v přítomnosti a neplánuje budoucnost. Aneb kterak Hloupý Honza ke štěstí přišel.

Hlavní hrdina Ostrovních zpráv se jmenuje Ouoye. Je to trouba a outsider. Celý život si nechal klouzat mezi prsty a svět vnímal jako pasivní pozorovatel v metru. Všechno u něj plyne samovolně a jednoduše, s hořkou příchutí prohry na jazyku. Občas se promáčený probouzí ze sna tonoucího ztroskotance. Z Ouoyla se stane táta nevyrovnané holčičky, jeho žena je poběhlá a jeho život se opakuje pořád dokola. Jenže jednou se to všechno musí zlomit. A zlomí. Ouoye ještě netuší, že na hra-

Snímek je téměř dokonalou symbiózou kamery, hudby, příběhu a hereckých výkonů.

nici svého bezcílného živení se ocitne díky smrti svých rodičů a své labilní manželky. Najednou je sám jako loďka v oceánu a má na krku nezládnutelnou dceru. Ke všemu se objeví neznámá příbuzná a odvede je všechny tři do míst svých předků, na kanadský ostrov Newfoundland, do miniaturní vesnice, kde si místní obyvatelé (a vybraných pár svérázných postavíček především) vidí nejen do talíře. Objevují se dávná tajemství, staré křivdy, potlačené bolesti, ale také nové dojmy. Uprostřed Atlantického oceánu se nejistý, tupý a bezbranný Quoylo musí k něčemu mít. Najde si práci v místních novinách, opravuje dům po příbuzných a snaží se sám sebe někam postrčit. Poznává lidi na samotě, poodhalí tajemství drsné tety, chytne žurnalistickou slinu, potkává zvláštní ženu s ještě zvláštnějším synem a příběh může konečně začít. Jen kdyby tu kolem nechodili pořád tak hlasité duchové minulosti...

Novela E. Annie Proulxové oceněná Pulitzerovou cenou byla lákadlem mnoha producentů, režisérů i herců. Výjimkou nebyl ani Kevin Spacey, který si na roli Quoyla brousil zuby sedm let. Po dohadách s mocnými agenty Miramaxu byl nakonec záměr natočit adaptaci uskutečněn. Scénář napsal Robert Nelson Jacobs a renomovaný švédský režisér Lasse Halström z tématu vykouzil komorní poetický příběh o hledání sama sebe.

V Ostrovních zprávách lze najít z předchozích Halströmových filmů (jak v Čoko-

ládě, v Pravidlech moštárny, nebo Co žere Gilberta Grapea) magické prostředí, výpravy do stěžejních míst minulosti, „člověčinu“ a hlavně skvělou kameru (šikovný digitální tým a Cooke Lenses).

Snímek je téměř dokonalou symbiózou kamery, hudby, příběhu a hereckých výkonů. Halström je mistr atmosféry a hybatel lidských osudů, což v tomto filmu znovu potvrzuje.

Výběr herců byl taktický, ostatně režisérova práce s nimi je pověstná. Pikantností je postava hlavní dětské hrdinky, Quoylovy dcery Bunny, kterou si zahrála trojčata Alyssa, Kaitlyn a Lauren Gainerovy (prý bylo těžké je při natáčení zkombinovat, protože každá z nich byla povahově jiná a vyžadovala jiný pracovní přístup). Rozdíl přesto stěží poznáte.

Za zmínku stojí úžasná fuchtle Petal – Kate Blanchettová, která si sice ve snímku moc dlouho nezahraje, ale je radost si s ní tu chvíli vychutnat. Šokem bude její role zvláště pro její fanoušky „tolkienovce“, kteří usínají s plakátem mystické královny Galadriel (Pán prstenů : Společenstvo prstenu) nad hlavou.

Drsnácká teta Agnis, kterou hraje jako vždy výtečná Judi Denchová, je sice trochu přestylizovanou, ale snaživou bojovnicí. Juliane Moorová je jako osamělá matka postiženého syna poměrně pasivní, ale to je doufejme dáno určením její role. Její výkon není afektovaný a vůbec tak nějak působí uklidňujícím dojmem.

Nejzářivějším bodem v tom neutěšeném zapadákově je samozřejmě sám Kevin Spacey. Postavu nejistého mrože hledajícího příhodné vody si opravdu vychutnal a přesvědčivě zachraňoval i slabší místa jak v charakteru svém, tak ve zbylém hereckém ansámblu. Toto všechno zastřešilo vcelku banální příběh a udrželo lidský, ale civilní a nepatetický tón celých 111 minut.

I přes jednoduchou dějovou linii lemovanou klasickými stěžejními situacemi typu první láska, první opice, první úspěch atd. atd. je zřetelná nesystematičnost a zbrklkost ve střihu a v jednotlivých dějových sekvencích. Celkový dojem z filmu ale nakonec nevyrovnanost děje nepokazí a etnická (?) hudba vás podobně jako v Čokoládě přiměje k uspokojenému blaženému povzdechnutí.

Ostrovní zprávy asi nevyhrají některou z prestižních cen filmového světa, přesto jsou potvrzením režisérova stylu a neoddiskutovatelného talentu. Nejlépe by bylo film sledovat v letním kině (za vláhého večera, kdy působí horko, emoce a atmosféra). Pokud nechcete v nejbližší době sami radikálně změnit své zaseté životní koleje, potěšte se vnitřním bojem někoho jiného, třeba u Ostrovních zpráv.

Irena Prázová

Ostrovní zprávy. Scénář: Robert Nelson Jacobs. Režie: Lasse Halström. Hrají: Kevin Spacey, Kate Blanchettová, Judi Denchová. 111 minut.

Strž (velký recenzní prostředek)

Musíte mi
věřit, ale nic
takového
vám nechci
říct.

Melancholická bramboračka nebo politizace pomerančů?

Jak se vlastně nazývá román, díky němuž má Bohuslav Vaněk-Úvalský tak slušné literární renomé? Nikoli Poslední Bourbon, jak by asi dost přáli milovníci historické četby, nýbrž nejspíše Poslední bourbon, jak se donedávna mělo na veřejnosti zato. Nyní se však dočítáme, že správný název tohoto díla, vydaného v pražském Krásném nakladatelství roku 1996, zní „Hubotřasný román Poslední Bourbon“. Sic. Přitom se ale autor ještě předloni uchýlil k poněkud rafinovanému kompromisu a zvolil si pro název své půvabné prozaické prvotiny zvláštní typografickou fintu: pojmenoval ho totiž „Hubotřasný román *Poslední bourbon*“. Načež pro jistotu nové vydání „Bourbona“ v brněnském Petrově nazval jednoduše Poslední bourbon. Čtenáři nad tím pochopitelně mávnou rukou, literární bibliografové by si však kvůli tomu měli skočit na jednoho bourbona!

Tohleto všechno se dá víceméně vyrozumět z nového spisovatelova prozaického díla, které tentokrát bohudíky nemá ani nadtitul, ani podtitul, takže se zřejmě jeho pojmenování tím pádem nebude v dohledné době měnit ani v nejmenším, možná o to víc je však zvolený titul bizarnější: BRAMBORA BYLA POMERANČ MÉHO DĚTSTVÍ. Tuto knihu, která je po próze Zabriskey (jež vyšla na rozhraní roku 1999 a 2000) již třetím autorovým románovým dílem v řadě, znovu vydal Petrov, v němž někdejší literární nakladatel Bohuslav Vaněk (kterýžto v posledních letech připojil ke svému občanskému příjmení predikát Úvalský) pravděpodobně našel své trvalé spisovatelské odbytí. To můžeme jen uvítat: letos (už? teprve?) dvaatřicetiletý Vaněk-Úvalský totiž určitě patří k oněm talentem spíše více obdařeným autorům mladší české prózy.

Jestliže však spisovatelovy první dva romány měly sympaticky vyhraněnou kompoziční nebo motivickou strukturu a především přicházely s velice kompaktně zformulovanou výpovědí, v případě nynější „Brambory“ se už příliš nedá hovořit ani o sugestivním ge-

neračním prožitku (který byl s milou komediální „hubotřasností“ tolik živě rozehrán v „Bourbonovi“), ani o nesporně pozoruhodné parafrázi dobových akčních románů nebo filmů o blížícím se zániku knižní kultury, neboli též o zániku spisovatelské osobnosti, což se mělo stát osou umělce druhé prozaické knihy Zabriskey. Napotřetí se autor pokusil sepsat cosi jako románovou „horkou bramboru“: spojil totiž zjevnou autobiografičnost svého vyprávění s náčrtem groteskní vize nové civilizace, pro kterou ale nemá valné pochopení a která zase nemá žádné podobné porozumění pro ony „pomeranče jeho dětství“. A dobou tohoto „bramborového“ nebo „pomerančového“ času dětských her byla ona jakákoli, jenom nikoli báječná sedmdesátá léta.

Jenže tady nás prozaik tak trochu popotahuje za čtenářský nosík: na jedné straně v knize skutečně máme co činit s tímto marasmatickým desetiletím (ostatně sám Vaněk-Úvalský je ročník 1970), mnohem víc se však v románu pohybujeme v reáliích z rozhraní let sedmdesátých a osmdesátých, přičemž se zároveň v rámci určitých evokací budoucnosti dostáváme (a to s evidentní satirickou nadsázkou) až hluboko do třetího tisíciletí, až někam do pomyslných časů, kdy se už autorův hrdina (z něhož se mezitím vyklubal obecně opěvovaný nebožtík) stal prezidentem Svobodně spojených evropských národů a kdy jsou již o jeho personě napsány veleobdivné biografické monografie. Přitom se ale o tomto období a o hrdinově pozdějším životě dovídáme vskutku pramálo: těžiště celé knihy se totiž mimo veškerou pochybnost zračí v dobách, kdy takřkajíc brambora byla pomerančem autorova dětství.

O údobí dětství, o krajinách dětství, o ráji dětství, předcházejícího nevyhnutelným konfliktům se světem dospělých nebo s nedostatečnou dospělostí, tj. nezpůsobilostí v sobě, ovšem svého času vypovídala jedna próza za druhou a nikoli náhodou rozkvět takového nostalgického psaní u nás probíhal právě na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let: tehdy vznikaly taková lyrická svědectví jako kupříkladu cituplná Poslední knížka o dětství Zdeňka Zapletala. Samozřejmě se tenkrát příběhy tohoto typu šeredně potýkaly s veletucty nejružnějších tabu politických nebo psychologických, takže teprve

v našich časech (navíc i z potřebného odstupu) může ve vyprávěních tohoto typu dojít v náležité míře jak na konkrétní realie politické, tak na rozmanité, zamlčované nebo přehlížené fenomény dobové sociální reality – například na natolik výmluvné „symboly“ husákovských časů, jakými kdysi byly červené limonády, vietnamky nebo dnes již téměř nepředstavitelný a nevysvětlitelný úkaz enigmatického televizního monoskopu. Vždyť románová retrospektiva Bohuslava Vaňka-Úvalského se z podstatné části odehrává právě někdy kolem roku 1980, kdy v českých zemích podle spisovatelových slov vládlo zejména předstírané nadšení, arakola, nepoživatelné kubánské pomeranče (hle, další politikum jak víno), zaříznuté naděje, trapné songy o míru a v pražských očích též automat Koruna.

Už jen z několika vybraných příkladů tehdejších „klíčových slov“ je zjevné, že si autorovo vzpomínkové vyprávění vychutnají nejvíc ti, kteří tenkrát stejně jako Vaňkův pitoreskní hrdina pozvolna vstupovali do obdivovaného věku teenagers, anebo možná naopak ještě víc ti, komu zrovna tehdy odrůstaly jejich první ratolesť. Zdá se však, že Vaňk-Úvalský tady při nápadně nekontrolovaném zaujetí pro postmoderní groteskní přístup k této problematice a k celčíkému světu před rokem 1989, jakož i při svém zápalu pro všehochuť nejrůznějších rozumuprostých momentů a okamžiků, jako by honil příliš mnoho nezkrtných zajíců najednou! Zpočátku autor s patřičnou tragigroteskností rozehrává historii hošíka, který se narodil jako dvouhlavý (možná kvůli tomu, že jeho maminka byla znásilněna hned dvěma okupanty z řad udatných reků Varšavské smlouvy), nicméně tato burleskní linie postupně v próze stále víc ustupuje do pozadí a těžištěm knihy se nakonec stávají autobiograficky vyznívající smyšlené i nesmyslné příhody jedné klučičí party, odehrávající se ve čtvrtích na okraji Prahy.

Asi v žádném případě nemůžeme nadanému spisovateli upřít, že dokázal vtisknout své próze přesvědčivě vyznívajícího společného jmenovatele: je jím groteskní pocit života, grotesknost skytých i ne-skrytých dějin, jakož i grotesknost všech reálných fenoménů, obklopujících a prostupujících atmosféru dětství, které je tady mimo toto nemilosrdně politické zabsurdnění nejednou komponováno v duchu světoznámých a inspirativních románových grotesek Güntera Grasse nebo třeba Johna Irvinga. Nemusí však jít pouze o klasiky světové postmoderny: v mnoha ohledech Vaňkova próza připomíná nebo záměrně navazuje na kultovní román severoamerického literáta Douglase Couplanda Generace X, tj. historii s výmluvným podtitulem Vyprávění pro akcelerovanou kulturu. Také v této sardonické, generačně temperované předčasné bilanci se totiž setkáváme se sloupci vysvětlivek, v nichž se britce a výstižně charakterizují některé základní komunikativní polohy soudobého světa. Namátkou jde o pojmy jako rekreační rochnění, konverzační rochnění a kariérní rochnění, k němuž údajně patří i systematické vyhledávání zaměstnání daleko pod úrovní svých schopností. Coupland ostatně prosa-

dil též termín „podmíněná ironie“: takhle ve své Generaci X označuje tendenci pronášet prostořeké ironické poznámky jako reflexivně podmíněnou rutinní součást běžné každodenní konverzace.

A Bohuslav Vaňk-Úvalský? Ten se ve svých jízlivých, leč i značně melancholických návratech do krušného světa dávných let sedmdesátých a osmdesátých zaměřil obzvláště na všemožné a všelijaké obskurní kvazisymboly tehdejší doby, které měly především politický nebo jakýsi nedefinovatelný parapolitický charakter, zpravidla však v každodenní patafyzické zkratce symbolizovaly svérázné a svěbytné blbství doby a jejích bezděčných či účastných aktérů, zdokonalujících se volky nevolky v nesnadném umění „srdečně se zasmát“. Z tohoto důvodu spisovatel doprovází jednotlivé příběhy svého dvouhlavého hrdiny a jeho klukovských kumpánů a druhů z prostředí „svobodného lidu záběhlického“ slovníčkem pojmů a reálií z oněch časů, zdánlivě vybraným jen náhodně, tlumočících však přinejmenším pachutí doby.

K takovým slovním a mimoslovním fenoménům patřil například také inkoust, jehož prostřednictvím sice šlo zaznamenat dokonce i tzv. samostatnou myšlenku, leč samostatné myšlenky v oněch dobách nebyly příliš žádoucí, a proto takový inkoust představoval spíše symbolický předstupeň k pokročilejšímu fenoménu, čili k tzv. čínskému peru. Jinými takovými konstantními symboly doby byla slova jako družba, soudruh/soudružka, badminton, BE-SIP (tj. Bezpečnost silničního provozu), konzumy, lampionový průvod, kapitalisté, tesilky, KSČ, vložky Lidie, cucací špalky, Svět motorů, harmasan, NDR, žvýkačka Pedro, Pionýr, vitacit, kanagom, hojně rozšířený výraz „boží“, medvěd Miška a další. Zrovna tak však i kypřicí prášek do pečiva, nevinně se tvářící potravinářský výrobek, který mohl vytvořit vysoce třaskavou směs, dodnes však ve světě nebyl zaznamenán žádný případ teroristického útoku provedeného kypřicím práškem...

Spojení či propojení množiny aspektů světa let sedmdesátých a osmdesátých se ale spisovateli podařilo jen v rovině kuriozních symbolů, ztělesňujících povšechnou agonii nebo stagnaci jednoho středoevropského regionu, jehož obyvatelé si do značné míry zcela dobrovolně vyvolili takové poměry, které se potom v kraji staly nikoli nechvalným, nýbrž kolikrát dokonce nadobýčej chváleným zvykem. Výchozí ustavičně uplatňovaná autorská skepse totiž postupně ztrácí v knize svou naléhavost a stává se čím dál víc téměř neosobní a nezaujatou spisovatelskou manýrou, jejíž úhlavní smysl se u Vaňka-Úvalského zřetelně vtělil beztak již do vstupní hrabalovské sentence: „Já netvrdím, že mi musíte věřit, ale tohle všechno vám chci říct.“ Nicméně je asi příhodná též jiná varianta autorského vstupu do následujícího vyprávění: Musíte mi věřit, ale nic takového vám nechci říct.

Strž (velký recenzní prostředek)

Klíč k pražským hřbitovům

Petr Kovařík a Nakladatelství Lidové noviny společně vydali průvodce po pražských hřbitovech. Jmenuje se stejně jako tato recenze a je na křídě a v pevných deskách. Taký je solidně drahý.

Záliba v brouzdání se po hřbitovech je krapet zvrácená. Jenom krapet, takže jí propadá docela dost lidí. Mají pro to různé důvody.

Někdo chodí ke hrobům meditovat o smyslu existence a pomíjivosti lidského snažení, někdo si jde jen odpočinout do obvykle příjemně klidného prostředí, milenci se na hřbitovy chodí bát a nepozorovaně tulit a sem tam někdo přijde i upravit místo posledního odpočinku svému příbuznému (či si s tímž příbuzným popovídat). Kromě toho všeho existují lidé, kteří neodolatelnou přitažlivostí, již pro ně hřbitovy mají, omlouvají zájmem estetickým a kulturním. Takoví lidé si říkají funeralisté a patří mezi ně jak autor tohoto článku, tak pravděpodobně autor vydané knihy.

Hřbitovy jsou zajímavé z mnoha hledisek. Na některých z nich jsou kulturně cenné náhrobky, na jiných kulturně cenní nebožtíci. Nezřídka se cennost obojího mísí a tím

Hřbitovy jsou zajímavé z mnoha hledisek. Na některých z nich jsou kulturně cenné náhrobky, na jiných kulturně cenní nebožtíci. Nezřídka se cennost obojího mísí a tím pádem násobí. Pražské hřbitovy jsou v tomto ohledu cenné mimořádně.

pádem násobí. Pražské hřbitovy jsou v tomto ohledu cenné mimořádně.

Kovaříkova (bezmála čtyřsetstránková) příručka shrnuje a popisuje všechny „živé“ (funkční) pražské hřbitovy a jako bonus přidává několik pohřebišť zaniklých a kuriozních (např. hřbitov lásek či hřbitov psí). Soustředí se zejména na významné osobnosti jednotlivé hřbitovy obývací (či onebývací) a ke složitějším hřbitovům přikládá drobný plánek. Kniha je doplněna rejstříkem, takže je-li váš oblíbený umělec, politik či jiný výtečník pohřben v Praze, podle

Kovaříkovy knihy ho můžete snadno najít. Pokusíte-li se o to skutečně, poučíte se alespoň skvěle o tom, jak bývá takový hřbitov organizačně uspořádán. Nikdy nevíte, kdy se vám to bude v budoucnu při mezihrob-ních návštěvách hodit.

Klíč k pražským hřbitovům je knihou reprezentativní. Doplnuje ho několik zajímavých kapitol, např. o funerální plastice či o pražských hřbitovech v literatuře. Je jenom škoda, že stylistická úroveň oněch textů připomíná špatný překlad z angličtiny, srov. např. nijak výjimečné perly typu „Kro-

Zrušené a zaniklé
hřbitovy

1741–1742 zde bylo do šachtových hrobů pohřbeno několik tisíc (údajně 6 až 7 tisíc zemřelých) francouzských vojáků. Hřbitov byl používán do roku 1784. Kostel byl zrušen roku 1842. Roku 1957 byly při pozemních pracích v Čajkovského ulici na Žitkově objeveny zbytky množství kostů, památek na toto ohromné, původně motové pohřebiště Nového Města pražského.

Olšany – I. hřbitov při kostele sv. Rocha, P 3-Žitkov, Olšanská i Jiřinská ul. Kostel byl v 1680 postaven na původním mramrovém hřbitově. Dne 29. ledna 1680 byl vysvěcen

evangelizátním farářem Janem Václavem Olomouckým; hřbitov měl výměru 1131 čtverečních sáhů. Pravidelným hřbitovem pro Staré i Nové Město se staly Olšany v 1787, když bylo Josefem II. pohřbívání uvnitř města zakázáno. Na I. hřbitově se přestalo pohřbívat roku 1860. Prostor tohoto hřbitova byl přeměněn na park, byla zbořena i obvodová zeď, ale zůstalo zachováno několik kvalitních náhrobků ve východní zdi, ocelující hřbitov od sousedního zahradnictví, a v jižní zdi, již hřbitov sousedí s II. olšanským hřbitovem. Zachované památky tvoří výrazný soubor funérálních plastik od konce 18. do konce 19. století.

Na I. olšanském hřbitově byli pohřbeni na dnes už neznámých místech mj. český dějepisec **Gelasius Dobner** (původním křestním jménem Job Felix), básník **Antonín Puchmajer**, divadelník **Václav Thám** a jeho bratr – lexikograf a překladatel **Karel Ignác Thám**, dále historik, spoličce univerzitní knihovny a rektor **Karel Rafael Ungar**, malíř **Sebastian Zeidler** a mnozí další.

Toto je původní náhrobek pražského biskupa Prokopa Terezieho von Trautsona (1760–1801) na jím zrušeného I. Olšanského hřbitovu.

Olšany – II. hřbitov, P 3-Žitkov, Jiřinská ul. Vysvěcen spolu s I. hřbitovem 16. září 1786 světitím biskupem Erasmem Kriegerem jako hřbitov pro Staré a Nové Město pražské, výměra 3 jitra, 480 čtverečních sáhů. Hřbitov byl po svém zrušení značně devastován, cenné náhrobky byly zachráněny dobrovolnou prací členů Klubu za starou Prahu od sedmadesátých let 20. století. (Viz strana 74, Olšanské hřbitovy.)

263

mě kolumbárií jsou na všech větších hřbitovech také společné rozptylové louky, kam bývá rozptýlen popel zemřelých podle jejich vlastního přání či podle přání zemřelých.“ Příjemná i v tomto směru je aspoň studie historika Jiřího Raka „Pohřeb jako národní manifestace“. Text téhož názvu (nikoliv však doslova obsahu) otiskl Rak už ve sborníku Fenomén smrti v české kultuře 19. století.

Na závěr už mi nezbyvá než dloubnout si do Jiřího Kovaríka za to, že ač

jinde obvykle určuje místa hrobů známých osobností pečlivě, u Ivana Diviše, snícího svůj věčný básnický sen na hřbitově břevnovském, na přesné určení zapomněl. Pro zájemce o návštěvu u Diviše tedy doplňuji, že jeho hrob má číslo C, 17, 25. Jinak lze ale všem hřbitovy okouzleným, morbidním a spřízněným duším vzkázat, že na Kovaríka jako nejvýznamnější příručku svého druhu dosud u nás vyšlou je celkem spolehnutí.

Martin Belásek

Metamediální Internet

Stránek, které se
věnují médiím,
na českém
internetu
pomalu, ale jistě
přibývá. Každá
má svá specifika,
všechny jsou si
v něčem

Stránek, které se věnují médiím, na českém internetu pomalu, ale jistě přibývá. Každá má svá specifika, všechny jsou si v něčem podobné. Dnes si po nich uděláme malý turistický výlet.

Nebudeme se věnovat domovským stránkám konkrétních médií, což je téma na vlastní článek. Vždyť například stránky České televize (www.czech-tv.cz) se snad ani nedají prozkoumat bez kompasu a mapy, a přitom jsou pro mediálního speleologa plnohodnotným zdrojem informací o dění v televizi veřejné služby (naposledy viz třeba zveřejněné dokumenty týkající se obvinění generálního ředitele).

My se podíváme na internetové stránky, které mají v popisu práce média obecně.

podobné. Dnes
si po nich
uděláme malý
turistický výlet.

Chcete vypadat jako kovaný mediální teoretik? Vědět, co se skrývá za obviněním Jiřího Balvína, kdo si koupil Vladimíra Železného a zda české deníky hájí zájmy svých německých vydavatelů?

Nemusíte být vůbec novináři, natožpak se pít po utajovaných informacích a na schůzkách s tiskovými magnáty si ke zpocenému břichu mačkat skrytý magnetofon. Stačí sednout k internetu; stránky s mediální tematikou z vás v curku letu udělají odborníka.

Vladimíra Železného
a zda české deníky
hájí zájmy svých

Agentura

Pro běžného novináře je základním zdrojem informací tisková agentura. Proto svou procházku zahájíme na stránce www.ceskenoviny.cz, kterou provozuje firma Neris, dceřinná společnost České tiskové kanceláře.

V oddílu domácího zpravodajství se nachází příloha nazvaná stručně Média. Obsahuje agenturní zprávy s nejširším možným tematickým vymezením, bez snahy o třídění. Vedle sebe se tak sejdou informace o výsledcích peplemetrových měření sledovanosti, soudních procesech v mediální sféře (evergreen Železný aj.) i o nových pořadech České televize.

Zpravodajství o médiích, jak je nabízejí České noviny, má bohužel univerzální vadu, kterou trpí většina tematicky úzce zaměřených výstupů ČTK. Pro tak specifickou oblast s malou čtenářskou obcí, jakou informace o médiích v kontextu ČTK jsou, se nevyplatí zaměstnat speciálního redaktora. České noviny se tak při psaní o médiích spoléhají převážně na tisková prohlášení a oficiální komuniké, která do agentury z vnějšku přicházejí. Sloužící redaktor k nim pouze připojí tři řádky „backgroundu“ a pošle je do éteru. Dopravdy vlastních zpráv vyrobí ČTK poskrovnu.

Proto nemá cenu na Českých novinách hledat podrobně zpracované kauzy plné souvislostí, vyjádření všech zainteresovaných stran a málo známých fakt. Stačí-li vám však zběžné povědomí tom, co se v médiích děje, mozaikovitě zpravodajství Českých novin vám poskytne dostačující základní orientaci.

Nadace

Typem tematicky vyhraněné internetové stránky je server Nadačního fondu Ferdinanda Peroutky (NFFP). NFFP vznikl v létě roku 2000, když se paní Terezie Jungová rozhodla investovat čtvrt milionu korun do „vytváření občanské společnosti“.

Na webové síti se NFFP prezentuje internetovými novinami Mediareport – www.nadaceperoutka.cz/mediareport. Stylem i obsahem se Mediareport pohybuje někde mezi profesním časopisem Syndikátu novinářů (kteroužto roli stále hůř a hůř plní Mediažurnál), interním projektem kateder žurnalistiky a masové komunikace FSV UK a nezávislou mediálně kritickou institucí, za kterou by byl asi považován nejraději.

Mediareport nemá cenu sledovat kvůli zpravodajství. Nemá totiž zprávy vlastní, přejímá servis Českých novin a ekonomicky zaměřené zpravodajství Reuters, které je v angličtině (a kdo se s tím má číst). Mediareport se mezi českými médiology snaží zabodovat původní publicistikou.

Osou Mediareportu je vytváření témat. Každý týden se nastolí jedno (namátkou: Budoucnost rozhlasu, Jsou česká média maskulinní?, Reportáž, Železný a média) a vyjadřují se k němu jak novináři z praxe, tak teoretici z Fakulty sociálních věd. Tento přístup je zároveň silou i slabinou Mediareportu. Silou proto, že v množství textů lze občas narazit na informaci, originální názor či nově vystiženou souvislost, s jakou se v běžné mediální produkci nesetkáte. A slabinou proto, že většina autorů chápe „Téma“ jako příležitost, jak si vylít srdce či vyrovnat účty s názorovými protivníky.

Světlym bodem v záplavě informací o tom, kdo komu dal v Českém rozhlasu výpověď a s kým v redakci nemluvíme, jsou referáty Jana Jiráka z FSV. Ten rozhodně žabomyší konkrétností netrpí. Naopak, dozvíme se od něj třeba, že „osamělý novinář je zranitelný tvor“, nebo že „novinářská obec v liberálních demokraciích má vlastní vnitřní dynamiku“.

Ale vážně. Mediareport se občas vyplatí přečíst právě proto, že nabízí mix novinářských praktiků, odborníků např. na mediální právo (Veronika Křesťanová) a teoretických úvah (Jan Jiráček), kterým se občas podaří o malých domácích problémech přemýšlet ze širší perspektivy.

Profesionálové

Kvalitně dělanou práci o dění v médiích, především těch audiovizuálních, představuje server www.radiotv.cz. Server provozuje firma Redigy, která se zabývá tvorbou internetových aplikací; šéfredaktorem a hlavním příspěvatelem je Jan Potůček.

Hlavní náplní RadioTV jsou zprávy o aktuálních událostech v oblasti rozhlasu a televize. Server sice rozlišuje žánry aktualit, zpráv, reportáží a komentářů, většina delších článků má však podobný charakter – zpravodajsky dobře podložené analytické materiály, v případě publicistiky nesené jasně vyjádřeným názorem.

Autoři serveru RadioTV jsou profesionálové, věnující se médiím na plný úvazek, a je to znát. Díky jejich nasazení se na stránkách RadioTV objevují zprávy nejen aktuální, ale i původní a skutečně nové, nepřebírané tupě z jednoho agenturního zdroje.

RadioTV se od jiných českých mediálních zdrojů liší i tím, že se průběžně věnuje situaci na Slovensku. Připočtete-li k tomu neobvyklé množství „hard“ informací (vysíláče, sledovanost, vysílání na internetu), jednoznačně vám vyjde, že ve své kategorii představuje server RadioTV asi nejlepší zdroj informací o audiovizuálních médiích na českém internetu.

Šedý vlk

Určitý protipól serveru RadioTV představuje stránka www.louc.cz, kterou sám ve svém volném čase provozuje Milan Šmíd z Katedry žurnalistiky FSV UK. Louč je příkladem staré pravdy, že „jiný“ znamená ještě „horší“.

Priority RadioTV (rychlost, relativní nestrannost) nahrazuje Šmíd osobním přístupem a dlouholetými zkušenostmi. Názvem své stránky i mottem v jejím záhlaví odkazuje ke spisovateli Karlu Krausovi a jeho legendárnímu předprvoválečnému listu Pochodeň. Stejně jako Pochodeň stojí Louč na úsilí a osobní angažovanosti svého jediného autora.

Náplň Louče tvoří na jedné straně krátké glosy k aktuálním denním událostem, na straně druhé rozsáhlejší publicistické materiály. Šmíd naprosto ignoruje kategorii zpravodajství. Jakoukoliv novou informaci se ihned snaží zasadit do kontextu dalších zpráv a interpretovat, takže vytváří specifické publicistické články s často velmi vyhraněným názorem.

Naprosto se však nedá říci, že byste se v Louči nedozvěděli nic nového. Milan Šmíd si získal jméno jako člověk, který se díky pečlivé práci s internetem dokáže dostat k veřejně přístupným informacím, které se ale do agenturních zpráv nikdy nedostanou. K tomu navíc dokáže dávat věci do souvislostí a často dohlédne dál, než jeho kolegové v jiných médiích. I když v zájmu spravedlnosti je třeba říct, že se často nechá unést k dohadům, které musí později odvolávat.

K dobré práci s informacemi Šmíd přidává dlouholeté zkušenosti televizního pracovníka a zálibu v historii audiovizuálních médií, takže i historická příloha Louče je cenným zdrojem informací.

Jestliže nehledáte suché mozaikovitě zprávy, ale informace zasažené do kontextu a nesené svěbytným a podloženým názorem, určitě byste neměli Louč přehlédnout.

**K dobré práci s informacemi Šmíd přidává
dlouholeté zkušenosti televizního pracovníka
a zálibu v historii audiovizuálních médií,
takže i historická příloha Louče je cenným
zdrojem informací.**

Reklamníci

S ohlasem na české poměry až neobvyklým se počátkem letošního roku na českém internetu vynořila stránka www.ceskamedia.cz. Jejím provozovatelem je společnost Česká média, za níž je schována reklamní a PR agentura Cepra, jejímž klientem je Šmejcův MEF holding, současný vlastník TV Nova. Z toho vyplývá, že je u této stránky třeba dvojnásobně hlídat neutralitu a vyváženost příspěvků.

Zatím jich tam však mnoho není. Zpravodajství přebírají Česká média (ČM) z Českých novin a z RadioTV. Hlavními rubrikami jsou Kauzy a Glosy, které však je poměrně těžké od sebe odlišit. Naplňují je příspěvky převážně redaktorů ČM, kteří buď nudně rekapitulují dávno známé informace, nebo polemizují s jinými mediálními www stránkami (Louč, Britské listy).

Autoři ČM tvrdí, že plnohodnotné vysílání chtějí zahájit od listopadu, nezbyvá nám tedy, než si na podrobnější posouzení ještě pár měsíců počkat. Blízkost ke komerčním televizím by pro ČM nemusela být apriorně na škodu, mohou prezentovat zajímavý vyhraněný názor. Jejich autoři však budou muset odolávat pokušení manipulovat s informacemi ve vlastní prospěch.

Pestré www

Na to, jak omezený je v České republice mediální trh a jak málo lidí má zájem o informace o něm, lze na českém internetu nalézt řadu stránek, které se médiím věnují. V našem krátkém výletu jsme ani nestačili navštívit všechny. Snažili jsme se ukázat alespoň ty nejzajímavější a nejpřínosnější.

V našich podmínkách je internet pro informování o médiích zvlášť vhodný, protože nízké náklady částečně kompenzují nevýhody, jež pramení z malé početnosti čtenářů. Přesto se mediální témata snaží proniknout i na stránky tištěných médií. Na to se ale podíváme při některém dalším výletu.

Miroslav Cingl

Meta mediální
Internet

Co se chystá Co vyšlo v nakladatelství ŠEL

Stanislav Hudský (narozen 1973, Hořice v Podkrkonoší), původním povoláním výtvarník, studoval český jazyk a literaturu na Pedagogické Fakultě Univerzity Karlovy, žije v Praze. Je autorem přibližně dvou set knižních obálek, především odborné počítačové a lékařské literatury. Literárně debutoval v roce 1994 novelou *Rendez-vous s Mefistofelem*, dramaticky v roce 1992 divadelní hrou *Petrachtace* (premiéra 1992). Následovala adaptace novely Raye Bradburyho: *Kostra* (premiéra 1995), černá bigbeatová komedie se čtyřiceti minutami živé hudby *Aristokrat v. v.* (premiéra 1997), konverzační drama *Obchodník s Vesmírem* (premiéra 2000) a černá fantasy-tragikomedie *Bestiář* (premiéra 2001). Autorsky, režijně i herecky se podílel na několika stech repríz pouličního divadla, ať už na *Slavnostech pětিলisté růže* v Českém Krumlově, na celoevropských festivalech v Certaldo Alto a Perugii (Itálie), Cagliari (Sardinie) či dalších přehlídkách v Itálii a Holandsku a na textové části představení agentury Angel ve Svatovítské katedrále, Španělském sále Pražského hradu a bazilice Sv. Jiří. V současnosti pracuje jako šéfredaktor nakladatelství ŠEL, pro které připravil i vydání povídkové knihy H. G. Wellse: *Superaktivátor*.

Povídkový výbor H. G. Wellse Superaktivátor je anoncován jako reprezentativní vydání obsahující kompletně nové současné překlady již publikovaných povídek a navrch texty, které jsou do češtiny přeloženy vůbec poprvé. Můžeš nám tu knížku přiblížit?

Získat přehled o Wellsově díle, které u nás vyšlo za minulých 65 let je docela snadné. Totalitním režimům byl pochopitelně Wells proti srsti a vyšlo jen pár základních věcí. Snažili jsme se samozřejmě vypátrat, co zde od něj vyšlo před válkou. Pokud se nám povedlo zjistit, tak naprostou novinkou pro českého čtenáře budou povídky Dveře ve zdi, Obrněnci a Perla lásky. Povídky Křišťálové vejce, Sen o Armageddonu nebo Propast a další vyšly naposledy u Vilímka v roce 1937 a za tu dobu už přece jen čeština prodělala nějaký vývoj. V takové knize ale nemůžou chybět ani jeho nejslavnější povídky jako Údolí slepců nebo Muž, který uměl dělat zázraky. I když překlady ze 70. let byly kvalitní, chtěli jsme dílo jednotné a moderní. Kvalitu zhodnotí čtenář, já však považuji práci Lydie Stohrové za špičkovou.

Čím tebe osobně přitahuje či fascinuje si-fi poloha Wellsovi tvorby? Přečetl jsi od autora Superaktivátoru i jiné prózy než vědeckofantastické (Příběh pana Pollyho a další)?

Jasně, napadá mě třeba Lásky a pan Lewisham, jestli se nepletu. Vyšlo to v osmdesátých letech v Odeonu. Je to vtipně napsané a má to hodně autobiografických prvků. Vůbec ty jeho pozdější sociálně-kritické věci stojí za znovuobjevování. Doufám, že až se prohrabeme těmi základy, u kterých je ostuda, že ještě nevyšly, dostaneme se i k těmhle věcem. Ale já vlastně Wellsovu tvorbu z let

kolem přelomu 19. a 20. století řadím spíš k fantasy než vědeckofantastické literatuře. Čistých sci-fi, jako je Válka světů nebo Stroj času napsal ve skutečnosti málo. Navíc, všechny ty knížky jsou hlavně alegoriemi. A je docela smutné, že třeba Neviditelný se pořád a pořád točí jako klasický akční film, až je to únavné, a přitom nikdo zatím nez důraznil, jaká je to vynikající psychologická studie, ten netrpělivý senzitivní cholerický sobec, který nemá vůbec žádnou morálku ani svědomí a pořád žije s pocitem, jak mu všichni hrozně křivdí, to je námět k úvaže. Kolik jich máme kolem sebe - a kolik podobných lidí nám dokonce vládne!

Pod Superaktivátorem jsi podepsán jako redaktor a ilustrátor. Byl to tvůj nápad vydat takovou knihu?

Na začátku všeho byla právě povídka Dveře ve zdi. Když jsem ji před lety poprvé přelouskal v angličtině, hrozně se mi líbila. Nevnímám ji jenom jako jeden z prvních modelů paralelního světa v literatuře. Její filosofie hodně poznamenala moje úvahy o lidském snažení a o marnosti pachtění se za kariérou. Často o ní přemýšlím. Kromě toho je až bolestně krásná. Chtěl jsem si ji přečíst i v češtině, ale zjistil jsem, že Wells je v Čechách jeden z neznámějších neznámých autorů. Kdekdo se tváří, že ho zná, ale nakonec to skončí vždycky nějakým Neviditelným, Válkou světů, nebo třinácti povídkami (ze sedmdesáti!) přeloženými už před 30 lety.

Jestli se budou moje ilustrace čtenářům líbit, to se vážně neodvážím říct. V nakladatelství ŠEL jsou si jistí, že ano, věř mi, že jinak bych do toho nešel - a moji kolegové také ne. Ty obrázky jsou pro mě trošku experimentem, léta jsem ve své volné tvorbě pra-

coval především s perokresbou, a tyhle jsou kompletně dělané v počítači, přičemž vím, že hodně lidí ještě nad počítačovou grafikou ohrnuje nos. Ale zvykl jsem si už nosit svoji kůži na trh a pořád musím zkoušet něco nového. Jinak bych se na světě dost otravoval.

Připravuješ v blízké době podobný remake jiného známého - neznámého spisovatele?

Další literární objevy nevylučuji, ale - jak jistě víš - vydávání dobré literatury je tvrdý chlebiček a takové věci se nevytrubují předčasně. Zatím jsme koupili práva prakticky na všechny Wellsovy povídky, které stojí za vydání, takže, pokud bude mít Superaktivátor alespoň trochu úspěch, vyjde do Vánoc další výbor. Měl by se jmenovat Údolí pavouků.

Na internetové adrese se čtenář může stát členem Klubu H. G. Wellse. Jaké výhody respektive povinnosti mu toto členství přináší?

Klub se teprve rozjíždí, založili jsme ho tento měsíc a zatím má - mimo nás - tři členy. Členové klubu mají možnost získat tuto (a doufám, že v budoucnu i další) knížku s maximální možnou slevou. Až se sejde tak 15 lidí, začneme pořádat klubové akce, když bude zájem, můžeme vyrazit i do Anglie, podívat se na místa, kde Wells žil - máme tam totiž skvělé kontakty a mohl by to být příjemný výlet. Chtěli bychom taky dát dohromady nějaká promítání jeho filmů a tak dále. Není to nijak oficiální, záleží jenom na tom, jak budou mít o podobné věci lidi zájem a chuť.

připravil
Viki Shock

Co vyšlo v nakladatelství Herbert George Wells **Jablko** ŠEL

(úryvek povídky z knihy **Superaktivátor**)

„Musím se ho zbavit,“ řekl náhle muž, sedící v rohu vagónu a prolomil tak panující ticho. Pan Hinchcliff nezaslechl dobře, co bylo řečeno a tak zvedl hlavu. Tedy, zrovna si pln vzrušeného očekávání představoval, jak si nasazuje učitelský klobouk, zatím ještě přivázaný provázkem k rukojeti jeho kufru (jasně viditelné znamení právě získaného učitelského postavení) a rozrušený tou představou a příjemným očekáváním příliš nevnímal své okolí. Byl totiž čerstvě přijatým studentem Londýnské univerzity a zároveň novým pomocným asistentem na Holmwoodském gymnáziu – a to byla opravdu záviděníhodná pozice. Zahleděl se na druhou stranu vozu, kde seděl jeho spolucestující.

„Proč bych ho nevyhodil?“ pokračoval ten člověk. „Vyhodím! Proč ne?“

Byl to vysoký, tmavovlasý, opálený muž s poněkud pobledlým obličejem. Ruce držel pevně u těla, nohy měl položené na protějším sedadle. Pohrával si s cípečkem svého černého kníru a bez hnutí civěl na špičky svých bot.

„Proč ne?“ opakoval.

Pan Hinchcliff si odkašlal.

Cizinec pozvedl oči – zvědavé, temně šedé oči – a snad celou minutu na pana Hinchcliffa tupě zíral. Postupně se jeho výraz měnil na zájem.

„Ano,“ řekl pomalu. „Proč ne? A tím to skončí.“

„Obávám se, že vám nerozumím,“ pronesl pan Hinchcliff a znovu si odkašlal.

„Vy mi nerozumíte?“ otázal se cizinec bezmyšlenkovitě. Jeho pohled těkal od pana Hinchcliffa k zavazadlu a klobouku, vystavenému na odív, a zase zpátky k páně Hinchcliffovu buclatému obličejí.

„Vyjadřujete se příliš kuse,“ omlouval se pan Hinchcliff.

„A neměl bych?“ řekl neznámý, dál pohroužený do svých myšlenek.

„Vy jste student?“ zeptal se nečekaně.

„Studuji, korespondenčně, Londýnskou univerzitu,“ odpověděl pan Hinchcliff s neskryvanou hrdostí a pocítil, jak ho škrtí vázanka.

„Když je řeč o vědění...“ poznamenal muž, rychle spustil nohy ze sedadla, položil dlaně na kolena a upřeně na pana Hinchcliffa zíral, jakoby nikdy předtím žádného studenta neviděl.

„...tak tedy,“ zvedl ukazováček a potom vstal, sundal z věšáku svoje zavazadlo a odemknul zámek. Téměř nehluchně vyndával ven něco kulatého, zabaleného ve spoustě stříbrného papíru, a opatrně to začal rozbalovat. Nakonec podával panu Hinchcliffovi malý, hladounký, zlatožlutý plod.

Ten údivem vytřeštil oči a otevřel ústa. Vždyť se nenabídnul, že by si tu věc snad vzal – pokud by ho něco takového vůbec napadlo.

„Toto,“ prohlásil ten podivný cizinec a vyslovoval velice zřetelně, „je jablko ze stromu poznání. Pohledte, je malé, skvělé, nádherné – jablko poznání – a já vám ho chci dát.“

Mozkové závitky pana Hinchcliffa na minutu horečně zapracovaly a pojednou vydaly vhodné vysvětlení. „Blázen!“ projelo mu hlavou jako blesk a celá situace se tím osvětlila. „Zábavný blázen. Nejspíš mu přeskočilo.“

„Aha, jablko ze stromu poznání!“

Pan Hinchcliff si s očekávaným zájmem prohlížel tu věc a pak se podíval na svého spolubesedníka.

„A nechcete si ho sníst vy sám? Mimochodem, jak jste k němu vlastně přišel?“

„Vůbec nevadne. Mám ho už tři měsíce. A je stále stejně svěží, hladké, zralé a lákavé, zrovna jak ho vidíte právě teď.“ Položil si dlaň s jablkem na kolena a zamyšleně si ho prohlížel. Potom ho začal opět balit do papírů, jakoby zapomněl na svůj původní úmysl.

„Jak jste k němu přišel?“ zeptal se pan Hinchcliff, který už měl připravené argumenty k diskusi. „A jak víte, že je to jablko ze stromu poznání?“

„Získal jsem ho,“ odpověděl neznámý, „před třemi měsíci, výměnou za trochu vody a kousek chleba. Muž, který mi ho daroval, neboť jsem mu zachránil život, byl Armén.“

Arménie! Ta překrásná země, první mezi zeměmi, místo, kde od Potopy až po dnes spočívá Archa, pohřbená v ledovcích na vr-

cholku Araratu. Jak říkám, tenhle muž utíkal spolu s ostatními před Kurdy, kteří je přepadli a dostal se do opuštěných oblastí v horách – do míst vzdálených prostému lidskému poznání. Prchající před krutými pronásledovateli ocitli se vysoko mezi horskými vrcholy, na zeleném svahu porostlém trávou ostrou jako břitva, nelítostně sekající a řezající každého, kdo do ní vkročil. S Kurdy v patách nemohli jinak, než jít dál a projít tím místem. Nejhorší při tom bylo, že cestičky, které vyšlapali za cenu vlastní krve, potom posloužily Kurdům k jejich dalšímu pronásledování.

Všichni uprchlíci byli zabiti, jen tomuto Arménovi a ještě jednomu dalšímu se podařilo uniknout. Slyšel za sebou křik a nářek svých přátel i šustění trávy kolem prodírajících se těl pronásledovatelů, trávy tak vysoké, že skrývala i jejich hlavy. A pak už jen volání a odpovědi a když se konečně zastavil, všude kolem bylo ticho. Znovu se, pořezaný a krvácející, donutil jít dál, ale nechápal, co se děje. Potom vyšel na prudký kamenný sráz nad propastí a tehdy spatřil všechnu trávu za sebou v jednom plameni a kouřovou clonu, rozprostírající se mezi ním a jeho nepřáteli.“

Cizinec se zarazil.

„A?“ pobídl ho pan Hinchcliff. „A dál?“ „A tak tam stál, celý pořezaný a zkrvavený ostrými bříty trávy. Skály se třpytily v paprscích odpoledního slunce, pod oblohou zlatou jako roztavená měď a kouř s ohněm byly stále blíž. Rozhodl se, že na tom místě nezůstane. Nebál se smrti, ale bál se mučení. Z dálky za tím dýmem k němu doléhaly výkřiky a pláč. A nářek žen. Začal tedy šplhat vzhůru po kamenech, všude rostly nízké keře, o jejichž suché větve zachytával stejně jako o trny skryté mezi listy. Nakonec přešel vrcholek horského hřbetu a ukryl se za ním. Potom potkal svého soukmenovce, pastevece, jemuž se také podařilo uniknout. Protože zima, hlad i žízeň nebyly ničím oproti Kurdům, vydali se do výšek, do míst plných sněhu a ledu. Bloudili celé tři dny. A třetího dne měli vidění. Předpokládám, že hladoví lidé mívají často vidiny, jenže je tady to jablko.“

Ukázal zabalenou kouli ve své dlani.

„A také jsem o tom slyšel od dalších horalů, kteří tu legendu znali. Stalo se to večer, pomalu vycházely hvězdy a ti dva sešli po hladkém horském srázu dolů do hlubokého temného údolí, plného zvláštních pokřivených stromů. V jejich větvích visely malé okrouhlé plody, podivná žlutá světýlka, která zářila jako svatojánské mušky.

Náhle se to údolí kdesi v dálce, o mnoho kilometrů dál a níž, rozzářilo a napříč ním pomalu plula zlatá záře. Zakrsle stromky v tom světle zžernaly jak noc a jejich obrysy i všechny okolní svahy se proměnily v sálající zlato.

Oba muži znali legendu o těch horách a tak si ve svém vidění okamžitě uvědomili, že to, na co hledí, je Ráj, nebo hranice Ráje. Padli tváří k zemi jako sražení bleskem.

Když se odvážili opět vzhlednout, údolí bylo temné, ale po chvíli se světlo znovu vrátilo a s ním i spalující jantarové záblesky.

Pastevec vyskočil a s křikem se rozeběhl naproti světlům, ale ten druhý muž se příliš bál, aby ho následoval. Strnulý úžasem a okouzlený i polekaný tou nádherou,

pozoroval svého společníka, odcházejícího směrem k oslepující záři. Jen co pastevec vyběhl, ozval se zvuk podobný hřmění, rychlý tlukot neviditelných perutí se nesl údolím a muže, který mi daroval jablko, posedla nesmírná, strašlivá hrůza, že snad už nedokáže uniknout. Rychle šplhal zpět vzhůru po srázu, nehleděl napravo ani nalevo, za zády slyšel šum křídel, v běhu vrátil do některého z těch zakrsklých stromků a jedno zralé jablko mu náhle spadlo do dlaně. Tohle jablko. Vtom všechno kolem něho zahalila křídla a zahřmělo. Upadl a omdlel, a když se opět probral k vědomí, byl zpátky v ohořelých troskách své vesnice, kde jsem právě s dalšími lidmi pomáhal raněným.

Nějaká vidina?

Jenže ten Armén svíral v ruce zlatý plod z onoho stromu. Byli tam i jiní, kteří znali tu legendu a věděli, jak zvláštní ovoce to může být.“

Zarazil se.

„A tady ho máme.“

Byl to nejpodivnější příběh ze všech, jaké se kdy vyprávěly ve vagónech třetí třídy na Sussexské železnici. Jakoby realita byla pouhým závojem, přikrývajícím fantazii, která jím prosvítala.

„Opravdu?“ to bylo jediné, na co se pan Hinchcliff zmohl.

„Legenda,“ pokračoval cizinec, „vypráví, že to houští trpasličích stromků, rostoucích kolem zahrady, pochází z jablka, které držel v ruce sám Adam, když byl s Evou vyhnán z Ráje. Tehdy pocítil, že drží něco v dlani a jakmile spatřil napůl snědené jablko, s roztrpčením jej odhodil. A tak tam ty stromky rostou, v tom opuštěném údolí, obklopené věčným sněhem a chráněné ohnivými meči strážných andělů až do Soudného dne.“

„Domníval jsem se, že tyhle věci jsou,“ pan Hinchcliff se zarazil, „jen pověsti či spíše podobenství. Nebo snad chcete říct, že tam v Arménii....“

Cizinec zodpověděl nedokončenou otázku jablkem v otevřené dlani...

Kdo za to může?

Ptali jste se určitě po únorové olympiádě i po květnovém mistrovství světa v ledním hokeji, když naši druhdy zlatí hoši nedosáhli tentokrát ani na bramborové medaile.

Nuže nemám již více sil, abych to tajil. Za oba neúspěchy nemůže ani snaživý, leč smůlou poněkud ulepený Jágr, nemůžou za ně ani brankáři Hašek a Hnilička, kteří marně potřásali helmami a lomili lapačkami, ba nemůže za ně ani trenér Augusta (zejména posledně jmenovaného bych se rád zastal, neboť se na něj po bitvě sesypalo tolik generálů, až je mi ho líto). Za všechny neúspěchy českého hokeje můžu já.

Je to tak. Vždycky, když se na televizní přenos hokejového zápasu nedívám, naši zvítězí. Kdykoliv zato zápas v televizi sleduju, odchází české mužstvo poraženo. Pozoruju to už asi třetím rokem. Nejzřetelněji to bylo vidět při finále loňského mistrovství, kdy jsem po druhé třetině (prohrávali jsme s Finy 1:3) znechuceně opustil televizní gauč a šel se učit do svého pokojíku. Můj odchod přinesl České republice zlato. Pamatujete, jak jsme ve třetí třetině srovnali a v prodloužení, které jsem rovněž neviděl, dali vítězný gól?

Letos to zpočátku vypadalo nadějně. I když to pro mě jako pro vášnivého hokejového fandu znamenalo velké utrpení, dokázal jsem se při vědomí své odpovědnosti k národu hrdinně přemoci a úvodní zápasy

Honzy Hanzla

Sex!

Vraždy!

Plyšáci!

Podobrazník...

nesledovat. Jak však přicházeli těžší soupeři, má vůle slábla. Párkrát zachránili vítězství moji rodiče, kteří mě do obýváku k televizi v době hokeje nepustili. Další, zpočátku neúspěšný zápas neobrátil k dobrému Jágr, nýbrž jeden opilec z hospody U pavouka, který ve svém stavu přesně vyčítil, kde je problém, a rozbil mi obrazovku před nosem svým püllitrem. Mockrát mě svedla možnost sledovat hokej na obrazovkách výloh obchodů s elektrospotřebiči. Zápasy našťastí končily po závěrečné době, tudíž se našim obvykle povedlo nakonec vyhrát.

A pak přišla ta osudná čtvrtfinále s Rusy. Olympijský zápas jsem sledoval na Staroměstském náměstí. Doufal jsem, že se v tom velkém davu ztratím, že tíhu mého pohledu, který tak záhadně svazuje naše hráče pocitem odpovědnosti a brání jim dávat góly, hokejisté nepocítí. Pocítili.

Při mistrovství světa jsem před čtvrtfinálovým zápasem bojoval dlouho, ale nakonec jsem neodolal. S parukou, umělým knírem a černými brýlemi jsem sledovat zápas u sebe v pokojíku na velkoplošném zrcadle, které s pomocí pěti dalších zrcadel odráželo obraz z televize. Sám jsem měl se sledováním potíže, protože hráči přede mnou bruslili vzhůru nohama. Všechno málo platné.

Mám smůlu. Aby Češi začali zase vyhrávat, nezbude mi asi nic jiného než z čirého vlastenectví změnit národnost.

E X P E D I C E

Angkor Wat

2001/2002

**cestování Jižní a Jihovýchodní Asii
a jejími ekologickými farmami**

Část 1

JIŘÍ HEJKRLÍK, KLÁRA HENDLOVÁ

(studenti Institutu tropického a subtropického zemědělství)

Naše dobrodružství začalo v Dillí. Byli jsme tu už před třemi lety, a město se od našeho tehdejšího pobytu téměř nezměnilo. Zvlášť jeho nejtypičtější obraz, bazar Pahargandě zůstává už pravděpodobně několik desetiletí beze změn. Snad jen podíl bílých tváří, nám podobných stožárů, neohrabaně se proplétajících rušným mořem menších, snědých a dokonale se orientujících domorodců, se nám zdál větší. Trochu nás zaskočil mix evropských progresivních hudebních stylů, útočících hned z několika reproduktorů najednou. Globalizovaná Indie se otevírá přílivu bílých turistů, ztrácí své tradiční hodnoty a snaží se vytvořit prostředí, na které jsou turisté zvyklí z domova...

Život na Dillijském bazaru

Na protější straně:
Staré Dillí z ptačí perspektivy

Náš oblíbený hotel Navrang, umístěný na půl cesty z jednoho konce bazaru na druhý, zůstal tam, kde jsme ho před třemi lety opustili. Strávili jsme v něm tři dny a snažili se vstřebat očekávaný kulturní a klimatický šok. Ten přijde vždy už v okamžiku výstupu z klimatizované letištní haly, poté, co vám Indie zaútočí na všechny smysly najednou. Nos se zaplní charakteristickým nasládlým pachem, do všech pórů těla se opře horký a vlhký vzduch nasycený prachem a smogem a oči si jen těžko přivyknou neobvyklé síle tropického slunce...

Okamžitě po výstupu z letadla jsme se ocitli zmatení a zranitelní ve složité síti vychytralých taxikářů, dotěrných rikšáků, ho-

telových nahaněčů, potulných psů a krav a spousty ostatních místních, kteří si právě na nás touží vydělat na svůj denní chleba. Každý z nich vás ohromí pro Evropana neobvyklým, neomaleným a prázdným, na vás upřeným pohledem. Oni to nemyslí zle, ale navyknout si na jejich všudypřítomné zírání dá trochu práce a sebeovládání.

Z bezpečí hotelu Navrang, kde jsme trávili dny ve společnosti ještěrek a mravenců ve spartánsky zařízeném pokoji, jsme se pouštěli do pouličních dobrodružství jen ojedinele. Alespoň ze začátku, než nás nutné organizační povinnosti a přípravy dalšího cestování donutily se vydat stále dál a dál do tajemné spleti ulic v Dillí.

Na ulicích Indické metropole

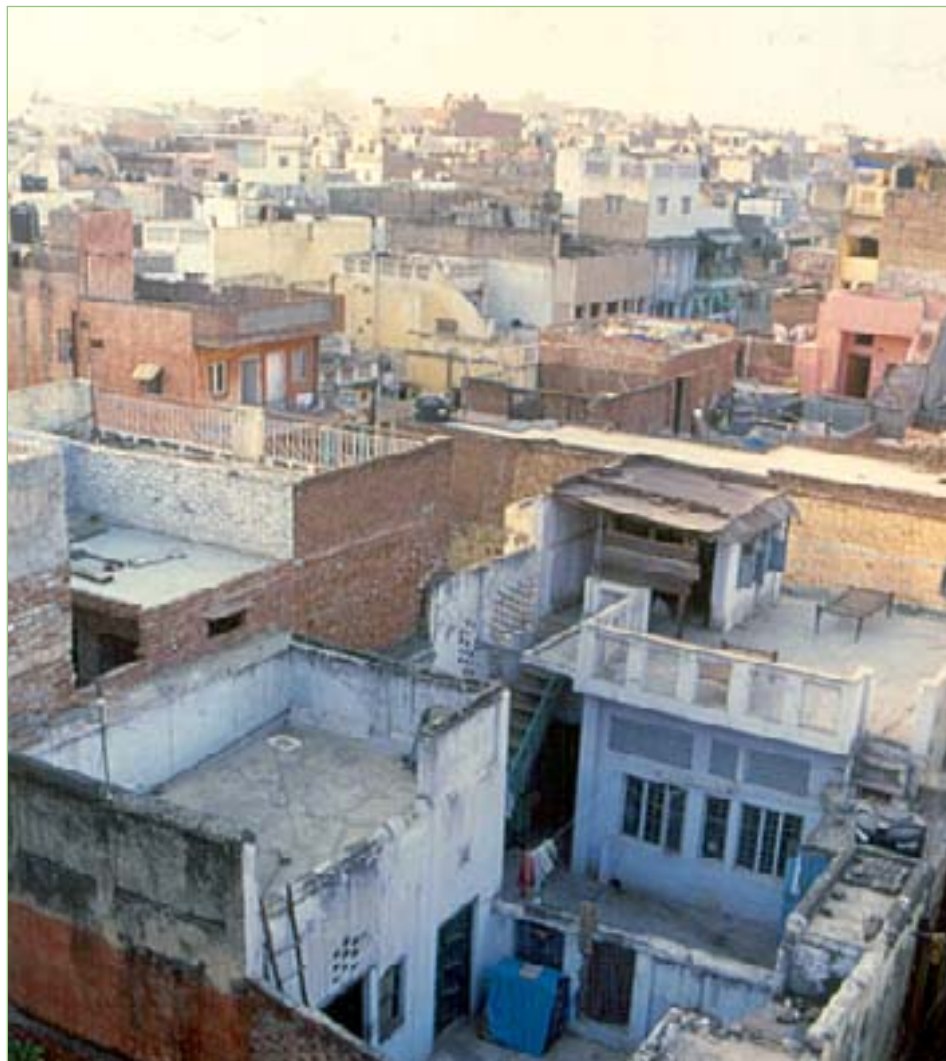
Přestože několikamilionové Dillí může co do velikosti v porovnání s Bombají a Kalkatou těžko soupeřit, bylo po dlouhou dobu v historii Indie jejím nejhlavnějším městem. Až angličtí kolonialisté si vybudovali nové hlavní město v podobě východoindické Kalkaty. Současné Dillí je rozděleno na Staré Dillí, obklopující dvě nejvýznamnější historické památky – Velkou mešitu a Červenou pevnost, a modernější a větší Nové Dillí, které je správním centrem celé Indie. Novému Dillí dominuje kulaté náměstí Konak, obestavené jedinými výškovými budovami ve městě, a monumentální několikakilometrová Rádžpát, propojující do dlouhé linie budovy vlády s Národním stadionem. Oproti komerčně daleko úspěšnější a organizovanější Bombaji, která po dlouhou dobu bohatla coby důležitý přístav spojující evropské trhy s dálným Orientem, má Dillí svým vzhledem daleko blíže k ostatním, organičtějším indickým velkoměstům.

Stejně jako u jiných takových měst zní první otázka, která tu člověka napadne: „Jak tady můžou žít lidé?“. Těžký smog, hluk, chaos a neustále se kamsi řítící proud rikš, cyklistů, aut a nákladních vozů vytváří prostředí, které je pro zmateného turistu, zvyklého na města relativně čistá a organizovaná, něčím šokujícím. Všudypřítomné krásy a jiná hospodářská zvířata dodávají celkové atmosféře města exotický nádech. Turisté se v Dillí rozdělují na ty, kteří se obrní trpělivostí, klidem a přezíravým nadhledem, přizpůsobí se živočišnému tempu Indie a splynou s davem; a na ty druhé, z jejichž vyplašeného a podrážděného výrazu obličeje lze vyčíst, že v jejich případech k žádnému přeladění a souznění s místním tempem nedošlo.

Přestože jsme se po počátečním šoku snažili splynout s davem též, byli jsme nakonec rádi, když nás vlak na sever vysvobo-

dil z dillíjské noční mûry. Náš vlak, který jsme si pečlivě vybrali ve složitém jízdním řádu, rezervovali a zaplatili dopředu s několika denním předstihem, měl opouštět Dillí ve večerních hodinách. Údaj elektronického informačního systému o tom, že vlak odjede až druhý den v pravé poledne, jsme si zpočátku bohužel zcela mylně vysvětlovali jako běžnou závadu na tomto zařízení. Z omylu jsme byli vyvedeni až dvě hodiny před odjezdem, kdy nám bylo potvrzeno, že vlak má opravdu 17 hodin zpoždění. Jelikož nejsme v Indii úplnými nováčky, nenechali jsme se rozhodit a celkem běžnou situaci vyřešili tím, že jsme noc strávili v jednoduché, ale účelné nádražní noclehárně. Upřímně řečeno je až s podivem, jak zdejší ohromná a složitá železniční síť funguje (až na několik výjimek, jako byla ta naše) přesně a spolehlivě. Není to nejdynamičtější způsob dopravy, neboť vlaky v každé stanici „odpočívají“ okolo 30 minut, ale je zaručený, celkem pohodlný a (jako všechno v Indii) velmi levný. Poté co člověk přivykne skutečnosti, že se Indové na stupnici čistotnosti pohybují v někud jiných hodnotách než například Rakušané, na stísnivý pocit ze zamřížovaných okének vlaku, na všudypřítomný prach a na davy nebohých žebráků, začne být cestování vlakem celkem příjemná záležitost. Navíc existuje neuvěřitelná možnost rezervovat si pomocí celoindické počítačové sítě konkrétní lehátko nebo sedačku v konkrétním vlaku s až dvouměsíčním předstihem. Způsob a realizace rezervace v místní „Computer reservation office“ nicméně vyžaduje určitou znalost prostředí, ostré lokty a vyrovnaný a klidný přístup. Výrazná výšková rozdílnost Evropanů a Indů je v bojích o předem zaplacené místo ve vlaku také dosti značný bonus.

Naše cestování po Indii tedy začalo se 17 hodinovým skluzem. V majestátním tichu Himalájí, kde čas neplyne po hodinách, ale po staletích, se však naše zpoždění velmi rychle rozptýlilo. Několikadenní cesta rozhrkanými, polorozpadlými, ale až překvapivě

vě funkčními autobusy nás vynesla až do výšky necelých 4000 metrů nad mořem, do města Keylong, přilepeného na strmém svahu údolí řeky Bhaga. Několik dní jsme si ve zdejším, na náš rozpočet dosti luxusním hotelu užívali osvěžujícího chladného horského vzduchu, klidu a míru vyvolaného zdejší krajinou a výhledu na zasněžené velikány okolo nás, kteří se zdáli být na dosah ruky.

Přestože město Keylong tvoří jen pár domů poskládaných pod jedinou přístupovou cestou (spojující severně položené údolí Ladakh, plné tibetských utečenců a buddhistických chrámů, s Indickým subkontinentem), je Keylong správním střediskem rozsáhlé geografické oblasti Lahaul a Spiti. Střetává se tu několik rozdílných kultur a ras. Pestrobarevný a hlučný hin-

duismus s velkým množstvím bohů a bůžků se mísí s klidným, meditativním a filozofičtěji orientovaným buddhismem. Podobně se tu míchají charakteristicky snědé obličeje knírkatých, zírajících Indů, s širokými a usměvavými tvářemi příslušníků horských národů. I tady je plno utečenců, kteří během čínské okupace opustili rodný Tibet.

Tibetské mantry na hřebenech Himaláji

Na protější straně nahoře:
Keylong – správní město uprostřed zasněžených šestitisícovek

Na protější straně dole:
Údolí řeky Bhaga

Záměr, s kterým jsme do Himálají přijeli, byl jako obvykle úplně jiný než ten nakonec provedený. Podle původního plánu jsme měli vyjet z města Manali, Keylong jen minout a pokračovat dále na sever, přes několik pětistícových průsmyků, do města Leh, nacházejícího se na začátku údolí Ladakh, a pak se vrátit zpět. Už jsme byli již jednou nohou v autobuse, když nám bylo jen tak mimochodem řečeno, že jde o autobus poslední, neboť vysoké průsmyky jsou od začátku října až do konce června pokryty sněhem. Šok. V případě, že bychom po dvoudenní cestě do Lehu přeci jenom dojeli, zbývaly by nám pouze tři možnosti návratu, všechny tři zhruba stejnou mě-

rou absurdní. Mohli bychom si třeba najmout taxi a zhruba za 18–20 tisíc rupií (16–18 tisíc Kč) na osobu se nechat některým ze zdejších šílených pirátů silnic dovést zpět. Druhá možnost, kterou byl letecký přesun Leh – Dillí, by nás očividně finančně vyčerpala natolik, že bychom si o dalším pokračování cesty mohli nechat jen zdát. Třetí, zbývající možností by byla dlouhá, krásná, ale za současných politicko-sociálních podmínek velmi riziková cesta Kašmírem podél pakistánsko-indické hranice. Snad jsme se o ni pokusit mohli, ale kvůli napjatým a neustále se zhoršujícím indicko-pakistánským vztahům jsme se bezpečněji cítili za „hranicí dostřelu“.

Nakonec jsme se tedy rozhodli alespoň se přesunout z turisty přeplněného Manali kousek dále k Lehu – do méně komerčně využívaného Keylongu. Na rozdíl od Manali je Keylong zatím uchráněn masového turismu a dosud sem pronikají stále jen baťůžkáři jako jsme my. Pro baťůžkáře již dnes není dostatečně ukryto žádné místo na světě. Jakmile je nějaké takové místo objeveno, baťůžkáři se v něm začnou množit a potkávat jeden druhého, místo je označeno za komerční a musí se hledat další „neobjevená“. Tímto chováním, ne nepodobným působení viru, pomáháme my baťůžkáři zavlékání „moderních“ euroamerických kultur do kultur místních, tradičních, které jsou tak otevřeny a propojeny s celosvětovým pall-mallem. Pro masový turismus lze alespoň vyčlenit určité hranice a určit pravidla; pro baťůžkáře nikoliv.

My jsme využili toho, že Keylong se na příval turistů teprve připravuje a strávili tu několik příjemných a klidných dnů. Počasí podobné našemu podzimu nám dopřalo ještě několik slunných dnů, a tak jsme se přec jen rozhodli pokračovat silnicí na Leh, alespoň k prvnímu průsmyku. Během dvou dnů jsme dojeli až do Patsia – jakési vojenské meteorologické stanice s přilehlým státním resthousem. Cestou sem jsme na vlastní kůži okusili kvalitu zdejších komunikací, a byli jsme na-

konec rádi, že nemusíme pokračovat. Jako všechny horské silnice v indickém Himálaji, byla i ta naše jen zřídka zpevněná a vyasfaltovaná či pevně zaříznutá ve strmých svazích padajících do hlubokých údolí. Pro obyčejného střeoevropského smrtelníka byly některé úseky cesty nervydrásající. Je až s podivem, jak mistrně dokáží místní nepřilíš urostlí řidiči zacházet s obrovitým volantem udržet tak autobus v mezích úzké vozovky. Opravdová legrace nastává, když se setkají dvě protijedoucí vozidla. Po velmi živé a krátké gestikulaci většinou nastávají zdlouhavé couvací manévry jednoho z nich. O tom, kdo

zařadí zpátečku, rozhoduje velikost vozidla, případně pevnost nervů a síla klaksonu. Pro ilustraci: překonat dvacetikilometrovou vzdálenost trvá v horském terénu více než hodinu. O stupni pohodlnosti tvrdých sedaček, které jsou navíc přizpůsobeny menšímu vzrůstu Indů, by se navíc dalo mluvit dlouho a dlouho. Všechna příkoří jsou však bohatě vyvážena výhledem na ocelově šedé svahy himálajských velehor, protkané pruhy dozlato-va zbarveného padajícího listí a trvale přikryté oslnivě bílým závojem sněhu. Jak malý a bezvýznamný si člověk v jejich stínu připadá, už bylo popsáno mnohokrát.

V Patsiu – nejseverněji položeném místě na naší cestě – už okolní krajina dávala najevo, že se pomalu chystá k téměř půl roku dlouhému zimnímu spánku, kdy bude odpočívat pod bílou peřinou. Sotva se slunce schovalo za vysoké skalní stěny, začal do údolí proudit studený vzduch, který naše chatrné letní oblečení nebral jako vážnější překážku. Navíc ve zdejších zeměpisných šířkách slunce zapadá už po šesté hodině, takže chladné večery ve spacáku, strávené při mihotavém světle svíčky, jsou nejtypičtější dojmy, které jsme si z Patsia odvezli. Kromě nás dvou bílých bylo toto místo

K tradičnímu zemědělství zde patří chmelnice a výroba piva

obydleno ještě asi šesti příslušníky indické armády. Asi kilometr dále směrem na Leh byl další vojenský tábor, ve kterém jsme se později marně snažili sehnat něco k jídlu. Zcela očividně jsme byli vojákům ukradení, nicméně po delším naléhání a neodbytném dobývání se do místních kantýn a volání: „Food, bread“ se nám podařilo dostat alespoň prošlé sušenky. O něco úspěšnější jsme byli v další vojenské strážnici, ležící o deset kilometrů severněji. Naším požadavkem byli tamější vojáci zaskočeni natolik, že nám přinesli svůj vlastní oběd, aniž by si něco účtovali. Dostali jsme klasické

severoindické thali. Toto populární jídlo, které je pro většinu Indů každodenní stravou, se skládá z dálu – rozvařené luštěniny se zeleninou, sabdží – vařené zeleniny, čapátů – pšeničných placek, čávalu – všudepřítomné rýže a občas zpestřujícího dahínu – bílého jogurtu. Tradiční způsob konzumace je nabírání pravou rukou, což díky čapátům není zase až takový problém. Levá ruka se k jídlu nepoužívá, neboť její použití nesouvisí s procesy, kterými se do těla něco přivádí, ale s těmi opačnými. Zkrátka a dobře, Indové nepoužívají toaletní papír...

Cesta vedla dále na sever do Ladakhu

Naši vojenští hostitelé dali po prohledání celé strážnice dohromady pouze jedinou kovovou lžici. Nezbylo nám tedy nic jiného, než vytáhnout rukáv a také ponořit ruku do teplého dálu a lepivé rýže. První zážitky tohoto druhu jsou vždy poněkud rozpačité. Později, po několika týdnech strávených ve státech Gudžarát, jsme si tento způsob konzumace místních jídel oblíbili natolik, že jsme si ho vyloženě užívali. Člověk má najednou možnost vychutnat si jídlo nejen chuťovými, čichovými a zrakovými receptory, ale také proniknout do jeho struktury, konzistence a teploty pokrmu.

Mezi jednotlivými vojenskými posádkami jsme se pohybovali pěšky nebo sto-pem (což je díky provozu na místních silnicích dosti nebezpečná a nepraktická věc). Většinou jsme tak jezdili na korbách nákladních automobilů, vozících sem a tam asfaltáky – skupinky lidí žijících v drsných horských podmínkách v hadrových stanech a starajících se neustálými opravami o průjezdnost horských silnic. Tito lidé, černí jako uhlí, oblečení ve vyřazených vojenských uniformách a roztrhaných hadrech, nám svým zjevem a chováním připomněli balzamovače mrtvol z domu smrti Waltari-

ho Sinuheta. Asfaltáci a vojáci indické armády jsou jedinými stálými obyvateli nehostinných hor, které jsme potkali. Obě dvě skupiny tvoří navzájem naprosto opačné póly indické populace. Na vojácích je na první pohled vidět, že jsou chloubou země. O dopravních prostředcích a ostatních vy-moženostech, kterými armáda disponuje, se obyčejným lidem ani nesní. Procento peněz, které jdou z národního rozpočtu do armády, musí být úctyhodné. Nuzní asfaltáci zatím žijí jako zavržená kasta na okraji společnosti, v bludném kruhu chudoby a bídy.

Stopování zdejších nákladáků vyžaduje pevné nervy a dostatek času

Na protější straně nahoře:
Terasovitá políčka Udaipurského údolí po podzimní sklizni

Vzhledem k tomu, že jsme špatně odhadli své zásoby jídla, a zdejší početné vojenské posádky (hlídající strategické horské body území sevřeného mezi Pákistánem a Čínou) nám už neměly co nabídnout, museli jsme se po několika dnech vrátit zpět do obydlenějšího Keylongu. Odtud jsme pokračovali na západ údolím řeky Šenab do několik desítek kilometrů vzdáleného Udajpuru. Nedaleko něj se nachází pro buddhisty významné poutní místo – chrám Triloknat. Je to krásné prostředí ke strávení několika dní v klidu, míru a rozjímání uprostřed velehor, za zvuků otáčejících se modlitebních mlýnků, zvonících zvonečků a třepetání pestrobarevných vlajek s natištěnými mantrami. Nejmocnější mantra Om mani padme hum nám zněla v uších ještě dlouho poté, co jsme opustili Udajpur a přes čtyřtisícový průsmyk Rohtang se přesunuli zpátky do údolí Kullu a do turistického Manali. V době, kdy jsme průsmykem Rohtang projížděli, padal tu již hustě sníh a vše se pokrylo bílým povlakem. Připomnělo nám to atmosféru Vánoc, blížících se v našich zeměpisných šířkách. Nás ale po několika dnech cesty dolů a na jih pohltilo opět vedro, dusno, prach a chaos indického subkontinentu. Po čtyřech dnech střídání autobusů a vlaků jsme se probrali zpátky na dillíjském hlavním bazaru.

(pokračování příště)

Nahoře:
Buddhistický klášter
Triloknath

Po ranní meditaci
v chrámu...

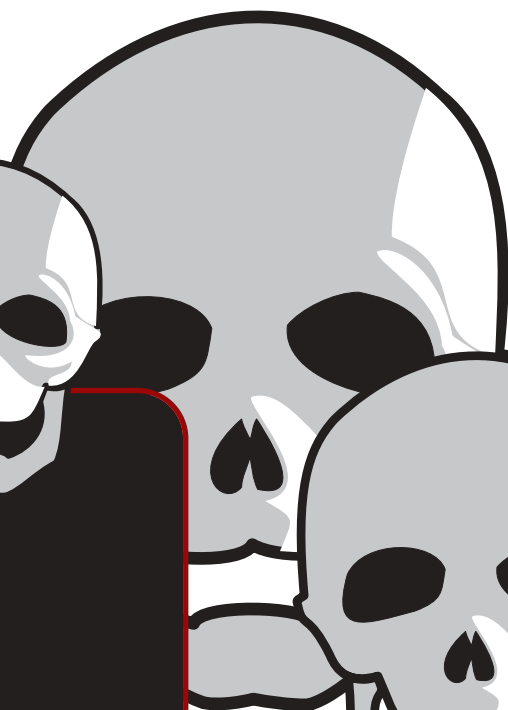
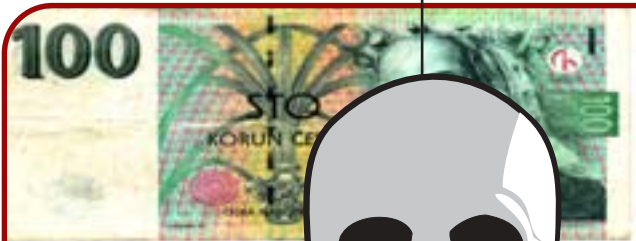
**V příštím čísle (vychází 2002)
si přečte**

Druhý díl
Indické expedice

Recenze
na nové knihy
Jiřího Dynky
a Violy Fischerové

Rozhovor
s Pavlem Kosatíkem
či s Viktorem Mecou
či s Ondřejem Bednářem

Na shledanou příště!